

	I	EØS-ORGANER	
	1.	EØS-rådet	
	2.	EØS-komiteen	
	3.	Parlamentarikerkomiteen for EØS	
	4.	Den rådgivende komité for EØS	
	II	EFTA-ORGANER	
	1.	EFTA-statenes faste komité	
	2.	EFTAs overvåkningsorgan	
2008/EØS/61/01		Vedtak i EFTAs overvåkningsorgan nr. 318/05/COL av 14. desember 2005 om å avslutte den formelle undersøkelsen omhandlet i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 med hensyn til fritak for dokumentavgift og tinglysingsgebyr ved opprettelsen av Entra Eiendom AS (Norge)	1
2008/EØS/61/02		Rekommandasjon fra EFTAs overvåkningsorgan nr. 119/07/COL av 16. april 2007 om måling av bakgrunnsnivåene av dioksiner, dioksinlignende PCB og ikke-dioksinlignende PCB i forvarer	25
2008/EØS/61/03		Godkjenning av statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 og overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3 – Vedtak i EFTAs overvåkningsorgan om ikke å reise innsigelser	33
	3.	EFTA-domstolen	
2008/EØS/61/04		Domstolens dom av 20. juni 2008 i sak E-8/07 mellom Celina Nguyen og Den norske stat v/Justis- og politidepartementet	34
	III	EF-ORGANER	
	1.	Rådet	
	2.	Kommisjonen	
2008/EØS/61/05		Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5168 – EADS/SSTL).	35
2008/EØS/61/06		Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5264 – Invitrogen/ Applied Biosystems)	36

2008/EØS/61/07	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5306 – Metso Power/Wärtsilä Finland/JV) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	37
2008/EØS/61/08	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5317 – IBM/ILOG)	38
2008/EØS/61/09	Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5356 – GameStop/Micromania) – Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte	39
2008/EØS/61/10	Tilbakekalling av en forhåndsmelding (Sak COMP/M.4989 – ÅLÖ/MX)	40
2008/EØS/61/11	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5039 – Brose Fahrzeugteile/Continental Assets).	40
2008/EØS/61/12	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5048 – Ingersoll Rand/Trane)	40
2008/EØS/61/13	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5051 – APW/GMG/EMAP).	41
2008/EØS/61/14	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5120 – ArcelorMittal/Gonvarri/SSC Brazil)	41
2008/EØS/61/15	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5155 – Mondy/Loparex Assets)	42
2008/EØS/61/16	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5158 – Strabag/Kirchhoff).	42
2008/EØS/61/17	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5164 – MSREF/Crowne Plaza Wiesbaden Hotel).	43
2008/EØS/61/18	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5249 – Edison/Hellenic Petroleum/JV).	43
2008/EØS/61/19	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5255 – TDK/Epcos).	44
2008/EØS/61/20	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5272 – Sony/SonyBMG)	44
2008/EØS/61/21	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5277 – Zurich/Banco Sabadell/BanSabadell Vida/BanSabadell Pensiones/BanSabadell Generales).	45
2008/EØS/61/22	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5284 – Klépierre/ABP/Steen & Ström).	45
2008/EØS/61/23	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5290 – Phoenix/CERP Lorraine-Répartition France)	46
2008/EØS/61/24	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5292 – Tata/Mubadala/Lochmore/Piaggio)	46
2008/EØS/61/25	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5303 – Arques/SHC)	47
2008/EØS/61/26	Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning (Sak COMP/M.5305 – Strabag/DeTe Immobilien)	47

2008/EØS/61/27	Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra 1. juni 2008 til 30. juni 2008 – artikkel 13 eller 38 i europaparlaments- og rådsforordning (EØF) nr. 726/2004	48
2008/EØS/61/28	Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra 1. juni 2008 til 30. juni 2008 – artikkel 34 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF eller artikkel 38 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/82/EF	57

3. Domstolen

EFTA-ORGANER

EFTAS OVERVÅKNINGSORGAN

VEDTAK I EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN

2008/EØS/61/01

nr. 318/05/COL

av 14. desember 2005

om å avslutte den formelle undersøkelsen omhandlet i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 med hensyn til fritak for dokumentavgift og tinglysningsgebyr ved opprettelsen av Entra Eiendom AS

(NORGE)

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN HAR –

UNDER HENVISNING TIL avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde⁽¹⁾, særlig artikkel 61-63 og protokoll 26,

UNDER HENVISNING TIL avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol⁽²⁾, særlig til artikkel 24 og artikkel 1 i protokoll 3 del I,

UNDER HENVISNING TIL Overvåkningsorganets retningslinjer⁽³⁾ for anvendelse og fortolkning av EØS-avtalens artikkel 61 og 62,

ETTER Å HA oppfordret berørte parter til å legge fram sine merknader i samsvar med bestemmelsene nevnt ovenfor⁽⁴⁾ og under henvisning til deres merknader, og

UT FRA FØLGENDE BETRAKTNINGER:

I. FAKTISKE FORHOLD

1. Saksbehandling og korrespondanse

Ved brev av 22. mai 2002 (dok. nr. 02-3856 D) anmodet Overvåkningsorganet den norske regjering om å legge fram relevante opplysninger om opprettelsen av Entra Eiendom AS (heretter kalt "Entra") for at Overvåkningsorganet skulle kunne vurdere om opprettelsen av foretaket var i samsvar med statsstøttereglene. De norske myndighetene svarte ved brev av 25. juni 2002 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, som videresendte et brev av 20. juni 2002 fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet, begge mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 26. juni 2002 (dok. nr. 02-4850 A).

Ved brev av 10. oktober 2002 (dok. nr. 02-7036 D) anmodet Overvåkningsorganet om ytterligere opplysninger. Punkt 1 i brevet omhandlet fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr ved overdragelse av fast eiendom, mens punkt 2 omhandlet fratrekk fra anslått verdi på grunn av særlige oppsigelsesvilkår. De norske myndighetene oversendte tilleggsopplysningene ved brev

⁽¹⁾ Heretter kalt EØS-avtalen.

⁽²⁾ Heretter kalt overvåknings- og domstolsavtalen.

⁽³⁾ Saksbehandlingsregler og materielle regler på statsstøtteområdet (retningslinjer for statsstøtte), vedtatt og utstedt av EFTAs overvåkningsorgan 19. januar 1994, offentliggjort i EFT L 231 av 3.9.1994. Retningslinjene for statsstøtte er tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettside: www.eftasurv.int

⁽⁴⁾ Vedtak nr. 132/04/COL. Vedtaket om å innlede den formelle undersøkelsen ble offentliggjort i EUT C 319 av 23.12.2004, s. 17, og i EØS-tillegget nr. 64, på samme dato, s. 46. Vedtaket er også tilgjengelig på Overvåkningsorganets nettside: http://www.eftasurv.int/fieldsofwork/fieldstateaid/stateaidregistry/sadecinor04/132_04_entra.DOC

av 14. november 2002 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, som videresendte et brev fra Nærings- og handelsdepartementet av 7. november 2002, begge mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 14. november 2002 (dok. nr. 02-8219 A).

Ved telefaks fra Nærings- og handelsdepartementet av 9. desember 2002, mottatt og registrert av Overvåkningsorganet samme dag (dok. nr. 02-8912 A), anmodet den norske regjeringen Overvåkningsorganet om å legge fram sin konklusjon i saken om opprettelsen av Entra. Ved brev av 17. desember 2002 (dok. nr. 02-9062 D) til Norges faste delegasjon til Den europeiske union, underrettet Overvåkningsorganet de norske myndighetene om at Overvåkningsorganet kunne avslutte den delen av saken som angikk fratrekk fra anslått verdi på grunn av særlige oppsigelsesklausuler, forutsatt at det ble lagt fram ytterligere angitt og detaljert dokumentasjon knyttet til saken.

Detaljert dokumentasjon ble oversendt per telefaks fra Nærings- og handelsdepartementet 23. januar 2003, mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 23. januar 2003 (dok. nr. 03-424 A). Ved brev av 31. januar 2003 til Norges faste delegasjon til Den europeiske union (dok. nr. 03-588 D), underrettet Overvåkningsorganet de norske myndighetene om at det – ettersom det ikke så ut til å foreligge noen støtte – *”ikke vil ha innvendinger mot verdigvurderingen som ble gjort i forbindelse med åpningsbalansen for eiendommene som ble overført fra Den norske stat til Entra Eiendom AS”*. Overvåkningsorganet understreket imidlertid at denne uttalelsen ikke berørte saken om dokumentavgift og tinglysingsgebyr.

Ved brev av 2. april 2003 (dok. nr. 03-1827 D) tok Overvåkningsorganet igjen opp saken med fritak for tinglysingsgebyr og dokumentavgift, og anmodet norske myndigheter om å legge fram ytterligere og oppklarende opplysninger. Ved brev av 5. juni 2003 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, som videresendte et brev av 4. juni 2003 fra Nærings- og handelsdepartementet, begge mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 10. juni 2003 (dok. nr. 03-3631 A), ble ytterligere opplysninger lagt fram.

Den 16. juni 2004 vedtok Overvåkningsorganet å innlede formell undersøkelse (vedtak nr. 132/04/COL). Vedtaket om å innlede formell undersøkelse ble offentliggjort 23. desember 2004.

Ved telefaks av 13. august 2004 (dokument nr. 290206) og brev av 17. august 2004 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 18. august 2004 (dokument nr. 290456), anmodet norske myndigheter om en måneds forlengelse av fristen for å oversende merknader.

Ved brev av 17. august 2004 (dokument nr. 290305) samtykket Overvåkningsorganet i å forlenge fristen med en måned.

Ved telefaks av 16. september 2004 (dokument nr. 292867) og brev av 20. september 2004 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, som videresendte et brev av 16. september 2004 fra Nærings- og handelsdepartementet, mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 21. september 2004 (dokument nr. 293392), oversendte de norske myndighetene merknader til åpningsvedtaket. De norske myndighetene konkluderte med at fritaket for dokumentavgift og tinglysingsgebyr som ble vedtatt ved opprettelsen av Entra, ikke utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

Overvåkningsorganet mottok ingen merknader til åpningsvedtaket fra andre berørte parter innen fristen på en måned etter offentliggjøringen i Den europeiske unions tidende.

Ved brev av 4. mai 2005, mottatt og registrert av Overvåkningsorganet 9. mai 2005 (dokument nr. 318691), oversendte advokatfirmaet Selmer, som representerer Entra, merknader til Overvåkningsorganets vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen (se nr. 3.4 nedenfor).

Saken ble drøftet på et møte i Oslo 19. mai 2005 der representanter fra ulike norske departementer og representanter fra Overvåkningsorganet var til stede.

Ved telefaks fra Moderniseringsdepartementet av 26. juli 2005 (dokument nr. 327938), og ved brev av 1. august 2005 fra Norges faste delegasjon til Den europeiske union, mottatt og registrert 3. august 2005 (dokument nr. 329110), som videresendte et brev av 30. juni 2005 fra Nærings- og handelsdepartementet, oversendte de norske myndighetene ytterligere opplysninger om hvorvidt fritaket utgjorde en økonomisk fordel for Entra. Nærings- og handelsdepartementets konklusjon var at fritaket ikke utgjorde en fordel for Entra.

2. Opprettelsen av Entra

2.1 Forslag om å opprette et nytt aksjeselskap

Den norske regjeringen framla 4. juni 1999 en plan for omorganisering av det offentlige organet Statens bygge- og eiendomsdirektorat ("Statsbygg"), og for opprettelsen av Entra⁽⁵⁾. Samme dag presenterte regjeringen en særlov om omdanning av deler av Statsbyggs eiendomsvirksomhet til et aksjeselskap som svar på noen spørsmål angående omdanningen og opprettelsen av Entra⁽⁶⁾. Paragraf 3 i denne loven (heretter kalt "den omstridte loven") fastslår at omregistreringen av eiendommene i grunnboken og andre offentlige registre skulle skje ved navneendring. Dette innebar at Entra slapp å betale dokumentavgift og tinglysingsgebyr, men likevel ble oppført som eier i grunnboken.

Statsbygg er et forvaltningsorgan (forvaltningsbedrift) under Moderniseringsdepartementet. Statsbygg opptre på vegne av den norske regjeringen som forvalter og rådgiver i bygge- og eiendomssaker, og tilbyr lokaler til statlige organisasjoner. Statsbygg videreførte driften og forvaltningen av den eiendomsporteføljen som ikke ble overført til Entra. Statsbygg forvalter i dag ca. 2,2 millioner kvadratmeter gulvareal, i Norge og andre land. Eiendomsporteføljen består av kontorbygninger, skoler, innkvartering og spesialbygg over hele landet, og ambassader og eiendommer utenfor Norge. Det årlige byggebudsjettet er på ca. 2,3 milliarder norske kroner (ca. 288 millioner euro). Statsbygg har 669 ansatte (per oktober 2005)⁽⁷⁾.

Av St.prp. nr. 84 (1998–1999) framgår det blant annet at formålet med omorganiseringen er å avklare de ulike roller som er tillagt Statsbygg, og å oppnå mer effektiv utnytting av statseide bygg. For å sikre bedre rammevilkår for den delen av Statsbygg som konkurrerer med andre, private foretak, skulle bygg i den konkurransutsatte delen av markedet (konkurransutsatte bygg) skilles ut fra formålsbygg og bli en del av en ny eiendomsportefølge eid av Entra. Regjeringen påpekte at deler av selskapet eventuelt kunne selges til private aktører på et senere tidspunkt.

Entra har følgende formålsparagraf i sine vedtekter: "Selskapets hovedformål er å dekke statlige behov for lokaler. Selskapet kan eie, kjøpe, selge, drive og forvalte fast eiendom og annen virksomhet som har sammenheng med dette. Selskapet kan også eie aksjer eller andeler i, og delta i andre selskaper som driver virksomhet som nevnt i forrige punktum."

2.2 Entras åpningsbalanse

I forslaget som ble lagt fram for Stortinget, forklarte den norske regjeringen grunnprinsippene bak overføringen av eiendeler til det nye foretaket. Det ble ikke trukket noen konklusjon med hensyn til den faktiske verdien av eiendelene som skulle overføres, men det ble fastslått at dette spørsmålet skulle behandles på et senere tidspunkt: "Åpningsbalansen for selskapet vil bli presentert i statsbudsjettet for år 2000"⁽⁸⁾. Det ble heller ikke angitt noen metode for fastsettelse av denne verdien.

I tidsrommet fra 4. juni 1999 til den endelige verdien ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 22. juni 2000, var verdien av eiendelene som skulle overdras, gjenstand for omfattende gransking. Målet var å fastsette den riktige transaksjonsverdien for overdragelsen av eiendelene i samsvar med prinsippene i St.prp. nr. 84 (1998–99). Ulike metoder og forutsetninger ble vurdert for å fastslå denne prisen.

⁽⁵⁾ "St.prp. nr. 84 (1998–99) Om ny strategi for Statsbygg og etablering av Statens utleiebygg AS". Selskapets opprinnelige navn var "Statens utleiebygg AS". Heretter brukes "Entra" om Entra Eiendom AS og Statens utleiebygg AS.

⁽⁶⁾ "Ot.prp. nr. 83 (1998–99) Om lov om omdanning av deler av Statsbyggs eiendomsvirksomhet til aksjeselskap". Lov av 18. februar 2000, nr. 11.

⁽⁷⁾ Kilde: <http://www.statsbygg.no/english>

⁽⁸⁾ [Denne fotnote gjelder ikke den norske versjonen]

For det første ba Statsbygg det uavhengige konsultentselskapet Catella Eiendom Consult AS (CEC) om å foreta en vurdering av eiendommene som skulle overdras. Denne takseringen ble utført i henhold til Norges Takseringsforbunds (NTF) rammer for taksering, ved først å vurdere hver enkelt eiendom for seg og deretter legge sammen de enkelte summene for å komme fram til samlet porteføljeværdi. Resultatet ble 3 852 110 000 norske kroner. Denne verdien ble senere etterprøvd av Norges Takseringsforbund (NTF), som konkluderte med at den var akseptabel, men forsiktig anslått.

For det andre foretok Statsbygg sin egen taksering av eiendelene. Dette ble gjort etter en annen metode. Statsbygg anvendte de diskonterte kontantstrømmene for den samlede porteføljen som grunnlag for sine beregninger, i stedet for å takserer hver enkelt eiendom for seg og deretter legge dem sammen. Resultatet var 3 137 500 000 norske kroner.

For det tredje foretok også Administrasjonsdepartementet en taksering, ut fra de samme prinsippene som Statsbygg, men med andre forutsetninger. Resultatet var 3 337 500 000 norske kroner.

Forskjellen mellom høyeste og laveste takst på dette tidspunktet var 714 610 000 norske kroner, eller en differanse på 22 % i forhold til den lavest anslåtte prisen. Uten å gå nærmere i detalj, bør det nevnes at de anvendte metodene avviker betraktelig fra hverandre. Dette ble også understreket i en uavhengig revisjon utført av PricewaterhouseCoopers (PWC), der de tre ovennevnte takstene ble vurdert.

I sin vurdering konkluderte PWC med at de store metodeforskjellene tatt i betraktning, ville en detaljert sammenligning mellom de tre takstene være både en komplisert oppgave og, framfor alt, lite relevant. De konkluderte med at *”Etter vårt syn ligger alle de tre verdiene innenfor et rimelig område”*. PWC understreket videre at det var umulig å komme fram til en bestemt sum som skulle anses som ”riktig” verdi. Denne prisen ville snarere bli gjenstand for forhandlinger mellom partene, og ville derfor kunne variere ut fra hvilke forutsetninger som ble lagt til grunn.

For det fjerde vedtok departementet at verdien skulle vurderes på nytt. Etter omfattende drøfting av hvorvidt det faktisk at de statlige organene var i stand til å avslutte sine leieforhold på 12 måneders varsel skulle påvirke eiendommenes markedsverdi, ble verdien av eiendommene nå satt til 2 837 550 000 norske kroner. Denne verdien ble lagt fram for Stortinget⁽⁹⁾ i forbindelse med statsbudsjettet for 1999–2000. I forslaget ble det imidlertid tatt forbehold om regjeringens rett til å foreta endelige justeringer.

For det femte ble denne retten til å justere sluttbalansen utøvd av departementet, som etter å ha justert blant annet noen av Entras leiekontrakter og dermed endret forutsetningene for modellen igjen, kom fram til en høyere verdi. Ved kongelig resolusjon ble verdien i den endelige åpningsbalansen satt til 3 222 871 000 norske kroner.

Et sammendrag av prosessen gis nedenfor. Det framgår at de foreslåtte verdiene ligger i et område mellom 3 852 110 000 norske kroner og 2 837 550 000 norske kroner. Denne differansen på 1 014 560 000 norske kroner, eller 35,8 % i forhold til den laveste prisen, kan forklares både ut fra forskjeller i metodene som er anvendt, og forutsetningene som legges til grunn i de ulike modellene.

Vurdering fra Catella Eiendoms Consult (CEC)⁽¹⁰⁾

3 852 110 000 norske kroner

Statsbyggs anbefaling

3 137 500 000 norske kroner

Departementets vurdering

3 337 500 000 norske kroner

⁽⁹⁾ ”St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 10 (1999–2000) Om etablering av Statens utleiebygg AS”.

⁽¹⁰⁾ ”Porteføljevurdering konkurransebyggene Statsbygg”. Brev til Statsbygg av 10.08.99 med CECs vurderinger.

Departementets endrede verdi pga oppsigelsesklausuler⁽¹¹⁾
2 837 550 000 norske kroner

Endelig åpningsbalanse⁽¹²⁾
3 222 871 000 norske kroner

Den endelige åpningsbalansen ble basert på den diskonterte kontantstrømmen i den samlede porteføljen som ble anvendt i Statsbyggs opprinnelige anbefaling, men basert på visse endringer i forutsetningene.

Entra ble opprinnelig etablert som et "minimumsselskap" basert på kontantbidrag. Deretter ble eiendom, kapital og personale (eiendeler og forpliktelser) overført fra Staten til Entra mot utstedelse av aksjer, med virkning fra 1. juli 2000. Eierskapet og rettighetene til de aktuelle eiendommene ble overført fra Den norske stat til Entra og registrert i Entras navn. På grunnlag av loven som etablerer Entra, ble det ikke betalt dokumentavgift eller tinglysningsgebyr. Selskapet er et statlig heleid aksjeselskap.

Selskapets (konsernets⁽¹³⁾) driftsinntekter var på 1072 millioner norske kroner (ca. 128 millioner euro⁽¹⁴⁾) i 2004, mens overskuddet før skatt var på 134 millioner norske kroner (ca. 16 millioner euro). Konsernets konsoliderte egenkapital (bokførte verdi) per 31.12.2004 var på 1288 millioner norske kroner (ca. 154 millioner euro). Ved årets slutt var konsernets eiendomsportefølje (bokført verdi) på 8768 millioner norske kroner (ca. 1047 millioner euro). Per 31.12.2004 hadde Entra 133 ansatte. Den samlede eiendomsporteføljen utgjør ca. 110 eiendommer på til sammen ca. 900 000 m²⁽¹⁵⁾.

Ifølge norske myndigheter anslås antatt samlet dokumentavgift til 80 571 775 norske kroner, mens påløpt tinglysningsgebyr anslås til et beløp på 147 300 norske kroner (150 eiendommer à 982 norske kroner), totalt 80 719 075 norske kroner (ca. 9,87 millioner euro)⁽¹⁶⁾.

3. Den norske regjeringens vurdering av om fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr er forenlig med EØS-avtalens statsstøtteregler

3.1 Regjeringens vurdering lagt fram i forbindelse med opprettelsen av Entra

En vurdering fra den norske regjeringen av om fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr er forenlig med EØS-avtalens statsstøtteregler finnes i Stortingsproposisjon nr. 84 (1998–99), kapittel 7.6.1. Teksten lyder som følger:

"Det neste spørsmålet som reiser seg er om selskapet kan unntas fra plikten til å tinglyse hjemmels-overføringen fra Statsbygg til Statens utleiebygg AS, og dermed ikke betale tinglysningsgebyr og dokumentavgift. Etter rettsgebyrloven kap. 6 og dokumentavgiftsloven § 7 skal det betales avgift til statskassen ved tinglysing av dokument som overfører hjemmel til fast eiendom. Avgiftsplikten forutsetter således at det skjer tinglysing av hjemmelsoverføringen. En navneendring i grunnboken vil falle utenfor dokumentavgiftens rekkevidde.

Departementet mener det er høyst usikkert om utskillelsen av eiendommer fra staten til Statens utleiebygg AS vil være tinglysningspliktig overskjøting. Det er mest naturlig å se det hele som en organisatorisk endring av statens eiendomsvirksomhet der staten fremdeles vil inneha grunnbokshjemmelen til eiendommene. Det foretas ikke en tinglysningspliktig eiendoms-overdragelse, kun endring av navn i grunnboken. En konsekvens av dette er at forholdet faller utenfor dokumentavgiftens rekkevidde. Selskapet skal således ikke betale dokumentavgift og tinglysningsgebyr. Departementet foreslår imidlertid i tillegg i en egen odelstingsproposisjon

⁽¹¹⁾ "St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 10 (1999–2000) Om etablering av Statens utleiebygg AS".

⁽¹²⁾ "Statens utleiebygg AS – Fastsettelse av åpningsbalanse og endelige bevilgninger til egenkapital og lån". Kongelig resolusjon av 22.6.2000.

⁽¹³⁾ I tillegg til Entra eiendom AS består konsernet av Entra Service AS, Universitetsgaten 2 AS, Biskop Gunnerus gate 14 AS, Instituttveien 24 AS, Entra Kultur 1 AS, Langkaia 1 AS, Kr Augustgate 23 AS, Nonnen utbygging AS og Krambugt 3 AS. Kilde: Årsrapport 2004. Se http://www.entraeiendom.no/files/Entra_Eiendom_Arsrapport_2004.pdf

⁽¹⁴⁾ Gjennomsnittlig valutakurs i 2004: 1 euro = 8,3715 NOK.

⁽¹⁵⁾ Kilde: Entras årsrapport for 2004.

⁽¹⁶⁾ Valutakurs 30. juni 2000: 1 euro = 8,1815 NOK.

en bestemmelse om at omregistrering i grunnboken og andre offentlige registre i forbindelse med omdanningen skjer ved navneendring. For grunnboken vil dette innebære at det ikke blir krevd formell overskjøting av faste eiendommer fra staten til aksjeselskapet. Bestemmelsen medfører at det uansett ikke skal foretas tinglysning av hjemmeloverføringene. Ordningen er for øvrig i samsvar med regler gitt ved andre omdanninger til statselskaper, jf. blant annet lov av 24. juni 1994 nr. 45 om omdanning av forvaltningsbedrifta Televerket til aksjeselskap og lov av 22. november 1996 nr. 65 om statens postselskap § 73. Problemstillingen er om denne ordningen medfører at statsaksjeselskapet stilles i en annen konkurransesituasjon enn tilsvarende private aktører som skiller ut deler av eiendomsvirksomheten i et eget aksjeselskap.

EFTAs overvåkingsorgan (ESA) har gitt retningslinjer for anvendelsen av statsstøtteregele i EØS-avtalens artikkel 61 på økonomiske disposisjoner mellom offentlige foretak og myndighetene, jf. ESAs retningslinjer om statsstøtte kap. 19–20. Det sentrale vurderingskriteriet for bedømmelsen av om det foreligger støtte eller ikke er etter disse retningslinjene det såkalte "markedsinvestor-prinsippet". Dette innebærer et krav om at staten med hensyn til økonomiske disposisjoner overfor offentlige foretak, skal opptre slik en fornuftig privat investor ville gjort i samme situasjon overfor et tilsvarende/sammenlignbart privat selskap.

Utgangspunktet i norsk rett er at hjemmeloverdragelse av fast eiendom fra et rettssubjekt til et annet skal tinglyses for å være rettsgyldig overfor tredjemann. Private investorer vil dermed i utgangspunktet ha plikt til å tinglyse hjemmeloverdragelsen og betale dokumentavgift. Et slikt utgangspunkt tilsier at statsaksjeselskapet må ha tilsvarende plikt til tinglysing ved overdragelse av eiendommer fra staten.

På den annen side er det lite sannsynlig at en fornuftig investor ville valgt en løsning hvor man ved utskillelsen av eiendomsvirksomheten også ville ha foretatt en avgiftspliktig hjemmeloverføring av eiendommene til det nye rettssubjektet. Da en slik overføring vil påføre selskapet betydelige kostnader, er det høyst tvilsomt om en fornuftig privat aktør velger en slik løsning. Det mest sannsynlige er at man velger løsninger som ikke medfører plikt til å betale avgifter, for eksempel å beholde eiendommene i morselskapet (konsernet) eller opprette et eget holdingselskap. Staten har ikke tilsvarende muligheter. Når staten velger å bli en markedsaktør er det mest hensiktsmessig å skille ut denne virksomheten og organisere den i et eget selskap. Staten er dermed i en situasjon hvor eiendommer må overføres til et annet rettssubjekt. Dette taler sterkt for at et eventuelt unntak for tinglysing av hjemmeloverføringene ikke vil være i strid med statsstøtteregele.

Departementet finner etter dette å legge til grunn at unntaket forplikten til å tinglyse hjemmeloverføringene ikke vil stille Statens utleiebygg AS i en annen konkurransesituasjon enn en privat investor på markedet. Unntaket anses ikke å være i strid med EØS-avtalen.

For øvrig er det en overordnet forutsetning at verdifastsettelsen av aktiva som skal overføres til Statens utleiebygg AS skjer til markedsverdi, og at eventuelle senere kapitaltilførsler fra staten skjer på tilsvarende måte som en privat investor ville yte tilskudd til virksomheten."

3.2 Argumenter lagt fram av norske myndigheter for Overvåkingsorganet vedtok å innlede formell undersøkelse

Ved brev av 20. juni 2002 oversendte Arbeids- og administrasjonsdepartementet opplysninger om rammevilkårene for Entra og fastsettelsen av selskapets åpningsbalanse. Departementet beskrev kontantstrømmetoden som ble anvendt for å vurdere eiendomsporteføljens samlede verdi, og hevdet at denne metoden ble anvendt fordi den på en bedre måte ville oppfylle kravene i stortingsproposisjon nr. 84 (1998–99) om at "selskapet gis forretningsmessige rammevilkår på linje med private aktører i bransjen". Brevet beskrev ikke hvorvidt, eventuelt hvordan og i hvilken grad, den manglende betalingen av dokumentavgift påvirket åpningsbalansen. Det drøftet heller ikke hvorvidt paragraf 3 i den omstridte loven krevde at fritaket for dokumentavgift skulle medføre en økning av porteføljetaksten som tilsvarte det beløpet som ville blitt betalt dersom registreringen i grunnboken var blitt behandlet som en hjemmeloverføring i stedet for en navneendring.

Ved brev av 7. november 2002 utdypet Nærings- og handelsdepartementet sitt argument som ble lagt fram allerede i forarbeidene, om at private investorer ville kunne velge løsninger der de unngikk en formell overføring av skjøtet og dermed slapp å betale dokumentavgift og tinglysingsgebyr. Ettersom tinglysning av hjemmeloverføringen ikke var obligatorisk kunne foretak, uavhengig av om de var i privat eller offentlig eie, på lovlig vis unngå dokumentavgift og tinglysingsgebyr ved ikke å tinglyse overføringen av eierskap. Ved å la skjøtet forbli hos den opprinnelige eieren utsatte den nye eieren seg for risikoen for å bli "hjemmelshaver i god tro" overfor en tredjemann. Det var imidlertid mulig å fjerne denne risikoen ved å tinglyse en begrensning av eiendomsretten. Registrering av erklæringen om begrensning av eiendomsretten utelukket ikke risikoen for utleggsforretning/kreditors eller konkursbos eliminering av en rettssetterfølgers rettigheter til debitors eiendom. Ifølge de norske myndighetene var anvendelsen av denne metoden utbredt blant private foretak, særlig mellom nærstående parter.

Etter departementets syn ville en privat eier av Statsbygg sannsynligvis skilt ut Statsbygg uten å utløse plikten til å betale tinglysingsgebyr eller dokumentavgift. Denne metoden var ikke et realistisk alternativ ved opprettelsen av Entra. Det skyldes blant annet hindringene som følger av det faktum at Statsbygg er underlagt offentlig og politisk kontroll. Bruk av metoder som ville latt Statsbygg beholde hjemmelen til eiendommene, ville medført at Entra ville vært avhengig av at et offentlig organ godkjente transaksjoner med eiendommene. Dersom hjemmelen til eiendommene forble hos Statsbygg, ville det medført at Staten var både leietaker og formell hjemmelshaver til eiendommene. Dersom Statsbygg/Entra hadde anvendt slike metoder, ville skillet mellom de to enhetenes ulike roller blitt utvisket. Statsbygg er tildelt oppgaven å eie og drive ikke-kommersielle offentlige bygg, mens Entra driver sin virksomhet på kommersielt grunnlag.

I brevet av 7. november 2002 la departementet også fram et argument mot anvendelsen av EØS-avtalens artikkel 61 som ikke var nevnt i forarbeidene nevnt ovenfor. Departementet gjentok at verdien av eiendomsporteføljen var beregnet på grunnlag av nettokapitaliseringsmetoden. Kort sagt medførte anvendelsen av denne metoden at eiendommens framtidige kontantstrøm (netto leieinntekter fra eksisterende kontrakter pluss beregnede framtidige netto leieinntekter etter at eksisterende kontrakter utløper) ble diskontert til nåverdi med en faktor som tok hensyn til kravet om et relevant avkastningsnivå. Denne satsen ble satt til 9,5 % for å gjenspeile en referanseverdi for tilsvarende private aktører i bransjen. Ifølge departementet ville kostnadene dersom dokumentavgiften og tinglysingsgebyret skulle betales, ha blitt aktivert som en eiendel, mens verdien av eiendommene ville blitt redusert tilsvarende. Dette ville derfor ikke ha redusert Entrass samlede balanse eller samlede verdi av eiendeler. Dersom dokumentavgiften imidlertid var tatt med uten at verdien på eiendommene ble justert, ville det ført til *"en høyere samlet verdi av eiendeler, og et avkastningsnivå på bare 9,1 %, noe som er langt under det nivået som kreves av Entra Eiendom AS. Dette ville gitt Entra Eiendom AS en betydelig ulempe sammenliknet med private aktører"*.

Ved brev av 4. juni 2003 la Nærings- og handelsdepartementet fram ytterligere opplysninger og argumenter om blant annet tiltak som anvendes av private foretak. Departementet gjentok dessuten argumentene fra brevet av 7. november 2002 om hvorfor det mente at den manglende betalingen av avgift ikke påvirket selskapets kapitalstruktur, soliditet og samlede verdi.

Som et ytterligere tredje argument for ikke å anse fritaket for dokumentavgift som støtte, viste departementet til det såkalte kontinuitetsprinsippet i norsk lovgivning. Det hevdet at dette prinsippet er en overordnet betegnelse for en rekke regler som forutsetter at det overtakende selskapet overtar det overdragende selskapets rettslige stilling. Formålet med kontinuitetsprinsippet er å gjøre det lettere å foreta fusjoner og fisjoner. Når kontinuitetsprinsippet anvendes, anses det overdragende selskapet å fortsette i det overtakende selskapet. Ifølge departementet var kontinuitet med hensyn til skatter og avgifter et viktig aspekt ved prinsippet. Tinglysingsloven sett i lys av selskapslovgivningen medførte faktisk at omorganisering av private virksomheter i mange tilfeller kunne skje uten å utløse plikten til å betale tinglysingsgebyr og dokumentavgift. På bakgrunn av dette hevdet departementet at fritaket var et generelt tiltak som ikke utgjorde statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Nummer 9, Konklusjon, i brevet av 4. juni 2003, lyder som følger:

”Det felles systemet for tinglysningsgebyr og dokumentavgift innebærer at kontinuitetsprinsippet avgjør hvorvidt omdanningsprosesser, både offentlige og private, kan skje i form av en navneendring i forbindelse med blant annet reglene om tinglysningsgebyr og dokumentavgift. Formålet med kontinuitetsprinsippet er å lette gjennomføringen av fusjoner, fisjoner og omdanninger, noe som anses ønskelig i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Særloven for og refusjonen av påløpt dokumentavgift som følge av omorganiseringen av vannkraft-/elektrisitetsselskapet er et resultat av de samme betraktningene. Praksisen er derfor et generelt tiltak, som ifølge etablert rettspraksis ikke utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61.”

3.3 Argumenter lagt fram av norske myndigheter etter at Overvåkningsorganet innledet formell undersøkelse

I brevet av 16. september 2004 fra Nærings- og handelsdepartementet, kommenterte norske myndigheter Overvåkningsorganets vedtak om å innlede formell undersøkelse. Den norske regjeringens syn var at ingen av vilkårene i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 var oppfylt. Entras manglende betaling av dokumentavgift utgjorde derfor ikke statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

Departementet gjentok først det tidligere framsatte argumentet om at tiltaket ikke utgjorde en fordel for Entra. Det endret ikke selskapets kapitalstruktur, soliditet og samlede verdi. Dersom dokumentavgift og tinglysningsgebyr hadde påløpt i åpningsbalansen, ville det ha vært en alternativ åpningsbalanse. Departementet uttalte at det er den norske regjeringens oppfatning at det berørte avgiftstiltaket ikke burde ses helt atskilt fra selskapets åpningsbalanse. Formålet med hovedreglene om dokumentavgift og tinglysningsgebyr er dessuten å legge avgift på reelle overføringer mellom ulike økonomiske enheter. Når overføringen bare er tilsynelatende og enhetene som overfører og overdrar, i det vesentlige er samme enhet, vil hovedprinsippet i norsk lovgivning ifølge departementet være at det overdragende selskapet beholder den rettslige stillingen til det overførende selskapet (kontinuitetsprinsippet). Departementet er av den oppfatning at kontinuitetsprinsippet ikke er begrenset til spesifikke overføringer, men anses som hovedregelen i tilfeller der den overførende og den overdragende enheten i det vesentlige er samme enhet. Entra ble følgelig ikke fritatt for en avgift som normalt inngikk i budsjettet, ifølge de norske myndighetene.

For det andre viste departementet til det faktum at hjemmeloverføringen i denne saken i henhold til paragraf 3 i den omstridte loven skjedde i form av en navneendring, og ikke som en overdragelse av hjemmel. Entras plikt til å betale dokumentavgift ble derfor aldri utløst, og det innebar ifølge de norske myndighetene ikke noe tap av skatteinntekter, og derfor ikke forbruk av statsmidler.

For det tredje hevdet de norske myndighetene at det aktuelle tiltaket ikke påvirket handelen mellom avtalepartene. Departementet var av den oppfatning at en markedsundersøkelse kunne vise om eiendomsmarkedet for forretningslokaler i norske byer var av rent nasjonal art og ikke gjenstand for konkurranse over landegrensene. Departementet anså at med unntak av utenlandske investeringer i finansinstitusjoner, har utenlandske investorer ikke vært virksomme i eiendomsmarkedet i Norge.

For det fjerde hevdet departementet at fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr ikke var et selektivt tiltak. Departementet viste til det faktum at et hovedkriterium ved anvendelsen av EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 på et avgiftstiltak, er at tiltaket utgjør et unntak fra anvendelsen av skattesystemet til fordel for visse foretak i EFTA-staten. Det må derfor først avgjøres hvilket system som vanligvis anvendes. Dersom et avgiftstiltak avviker fra det vanlige systemet, må det undersøkes om unntaket kan rettferdiggjøres ut fra skattesystemets art eller generelle oppbygning. Departementet var av den oppfatning at praksisen med navneendring som framgangsmåte ved overføring av eiendomsrett, ikke utgjorde et unntak fra skattesystemet. Dersom Overvåkningsorganet skulle komme fram til at praksisen utgjorde et unntak fra skattesystemet, var departementet av den oppfatning at unntaket kunne rettferdiggjøres ut fra skattesystemets art eller generelle oppbygning.

Til slutt viste departementet til kommisjonsvedtak C 27/99 av 5. juni 2002⁽¹⁷⁾ om skattefritak ved omstrukturering av visse offentlige foretak til aksjeselskaper i Italia. Ifølge departementet var den faktiske situasjonen i det italienske tilfellet lik den aktuelle saken, slik at de samme betraktningene kunne gjøres. Departementet konkluderte med at fritaket kunne rettferdiggjøres ut fra systemets art eller generelle oppbygning, og at det ikke utgjorde statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

Ved brev av 30. juni 2005 la Nærings- og handelsdepartementet fram ytterligere argumenter for at fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr ikke utgjorde en økonomisk fordel for Entra. Departementet viste til det faktum at åpningsbalansen for Entra ble fastsatt ved anvendelse av netto nåverdi-metoden (NPV). Den framtidige forventede kontantstrømmen fra hvert bygg ble beregnet og diskontert med et nødvendig avkastningsnivå. Avkastningsnivået ble fastsatt ved hjelp av kapitalverdimodellen etter en sammenligning med andre konkurrerende eiendomsselskaper. Egenkapitalandelen ble fastsatt til ca. 40 %, og kunne sammenlignes med andre lignende selskapers.

Departementet anså at den beregnede verdien av eiendommene var det beste anslaget for hva en investor "som ikke måtte betale dokumentavgift og tinglysningsgebyr", ville vært villig til å betale for porteføljen. Dersom kjøperen av porteføljen (i dette tilfellet Entra) måtte betale dokumentavgift og tinglysningsgebyr, måtte prisen som investoren hadde vært villig til å betale, reduseres med samme beløp som dokumentavgiften og tinglysningsgebyret utgjorde. Verdien på den faste eiendommen ville i balansen blitt redusert med det samme beløpet, mens finansielle anleggsmidler ville blitt økt med det samme beløpet, slik at den samlede verdien av eiendelene ville vært den samme. På gjeldssiden ville egenkapital og samlet gjeld ikke blitt endret, selv om den kortsiktige gjelden ville økt tilsvarende verdien av dokumentavgiften og tinglysningsgebyret. Departementet konkluderte med at Entras finansielle stilling ikke ville blitt endret som følge av fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr.

Departementet ga uttrykk for at det ikke kan trekkes en generell konklusjon om at det alltid vil være selgeren av en eiendom som faktisk bærer byrden av en dokumentavgift, ettersom dette resultatet avhenger av visse omstendigheter. I den aktuelle saken ville det imidlertid vært selgeren som bar byrden, ettersom den metoden for verdisetting av fast eiendom som ble anvendt i forbindelse med Entra i åpningsbalansen, medførte at "i et slikt tilfelle, og når netto nåverdi-metoden anvendes, vil alle typer kostnader knyttet til salget bli trukket fra salgsprisen, ettersom alle elementene er en del av selve verdifastsetningsmetoden fordi kjøperen ellers ikke oppnår det nødvendige avkastningsnivå ...)".

3.4 Merknader fra berørte parter

Ved brev av 4. mai 2005 oversendte advokatfirmaet Selmer, som representerer Entra, merknader til Overvåkningsorganets vedtak om å innlede formell undersøkelse. Selmer hevdet at fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr ikke utgjorde noen fordel for Entra, og at fritaket var i tråd med det norske systemets art og generelle logikk.

For det første viste Selmer til det faktum at det ble vedtatt å etablere selskapet med en egenkapitalandel på 40 % av den samlede kapitalen. Som følge av dette ville eiendommenes verdi, dersom Entra måtte betale dokumentavgiften og tinglysningsgebyret, blitt redusert med samme beløp som dokumentavgiften og tinglysningsgebyret utgjorde, og Den norske stat ville måtte skyte inn det samme beløpet i selskapet for å holde egenkapitalandelen på 40 %. Selmer anså at dette ikke endret selskapets økonomiske stilling, og at Entra ikke fikk en økonomisk fordel.

For det andre uttalte Selmer at alle de statlige omorganiseringene er gjennomført på en konsekvent måte ut fra kontinuitetsprinsippet, og viste til omorganiseringene av Norsk Rikskringkasting (NRK), Telenor, Norges Statsbaner (NSB), Posten Norge, Avinor, Mesta og Statkraft. Selmer anså derfor at fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr var i tråd med det norske systemets art og generelle logikk.

⁽¹⁷⁾ EUT L 77 av 24.3.2003, s. 21.

4. Den norske lovgivningen med hensyn til dokumentavgift og tinglysningsgebyr ved tinglysning av overføring av fast eiendom

4.1 Hva utløser plikten til å betale dokumentavgift og tinglysningsgebyr?

All fast eiendom i Norge er registrert i eiendomsregisteret, som fra 1995 og framover inneholder opplysninger fra tinglysningsregisteret/grunnboken og GAB-registeret (Grunneiendommer, Adresser og Bygninger)⁽¹⁸⁾.

Tinglysningsregisteret ble opprettet i henhold til tinglysningsloven av 1935 nr. 2 (lov om tinglysning). Alle eiendommer er registrert med mulighet for angivelse av opplysninger om eierforhold, hjemler, heftelser osv. Registeret inneholder blant annet opplysninger om ulike rettigheter og forpliktelser knyttet til eiendommene. Berørte parter som handler i god tro, skal kunne stole på informasjonen i eiendomsregisteret.

I henhold til paragraf 7 nr. 1 i lov om dokumentavgift av 1975 nr. 59 medfører registrering av overføring av hjemmel som eier til fast eiendom en forpliktelse til å betale dokumentavgift. Avgiftssatsen er 2,5 % av eiendommens salgsverdi. Den nye hjemmelshaveren er ansvarlig for å betale avgiften, jf. avsnitt 2–6 i forskrift om dokumentavgift, Finansdepartementet, 16. september 1975 og senere endringer.

I tillegg medfører tinglysning av overføring av eierrettigheter i eiendomsregisteret et tinglysningsgebyr i henhold til rettsgebyrloven av 1982 nr. 86. Da Entra ble etablert, var dette gebyret fastsatt til 982 norske kroner (ca. 123 euro) per tinglyst dokument. Bestemmelsene om vilkårene for innkreving av dokumentavgiften og tinglysningsgebyret er de samme.

Som nevnt ovenfor utløses plikten til å betale dokumentavgift, av registrering av overføring av hjemmel til et annet rettssubjekt. Dersom det ikke overføres hjemmel til et annet rettssubjekt, men foretas en endring av navnet til det samme rettssubjektet i grunnboken, skal det derfor ikke betales dokumentavgift.

Det foreligger ingen rettslig plikt til å tinglyse rettigheter knyttet til fast eiendom (eierskap osv.) i registeret. Det er ikke nødvendig å tinglyse hjemmelsoverføring for å påvirke overføringen av eierskap. Rettighetsinnhaveren kan imidlertid velge å tinglyse sine rettigheter for å beskytte dem overfor tredjemann.

4.2 Når kan angivelsen av hjemmelshaver endres uten at det medfører krav om dokumentavgift?

Praksis med hensyn til betaling av dokumentavgift fra 1990 til 1. juli 2005 – det vil si på det tidspunkt Entra ble etablert – er beskrevet i to sett med rundskriv, nærmere bestemt rundskriv G-37/90 fra 25. mai 1990 fra Justisdepartementet og de årlige rundskrivene fra Toll- og avgiftsdirektoratet⁽¹⁹⁾. I henhold til nr. 1.1 i sistnevnte rundskriv, er det en forutsetning for å gi fritak for dokumentavgift at det er direkte hjemlet i lov om dokumentavgift eller stortingsvedtak⁽²⁰⁾.

i) Fusjoner

Når det gjelder fusjoner, kreves det ifølge Justisdepartementet ikke noen overføring av hjemmel i henhold til lov om dokumentavgift. Det er derfor tilstrekkelig at fusjonen registreres i eiendomsregisteret gjennom en erklæring om at selskapene har fusjonert. En slik erklæring kan utstedes av selskapsregisteret, og utløser ikke plikt til å betale tinglysningsgebyr og dokumentavgift. Dette gjelder ved fusjoner mellom aksjeselskaper i henhold til kapittel 14 nr. 7 i lov av 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper⁽²¹⁾, samt ved andre fusjoner gjennomført på grunnlag av kapittel 14 i nevnte lov, og fusjoner mellom sparebanker (kapittel 8 i lov av 24. mai 1961 nr. 1, sparebankloven)⁽²²⁾.

⁽¹⁸⁾ Kilde: Statens Kartverk – Tinglysingen, se: <http://www.statkart.no/IPS/tinglysning/?module=Articles;action=ArticleFolder.publicOpenFolder.ID=2207>

⁽¹⁹⁾ Jf. blant annet *Dokumentavgift 2000 – S12-DOK-2001* og *rundskriv nr. 12/2005 S*, som det vises til nedenfor. Se også http://www.toll.no/upload/dokumentavgift1_1.pdf

⁽²⁰⁾ Teksten har følgende ordlyd: "Det gis ikke fritak for dokumentavgift med mindre det er direkte hjemlet i loven eller stortingsvedtak".

⁽²¹⁾ Det vises også til lov nr. 44 og lov nr. 45 av 13. juni 1997 om henholdsvis aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper.

⁽²²⁾ Det vises til *rundskriv G-37/90*, s. 1, til nr. 1.3. i *Dokumentavgift 2000* og til nr. 1.3 i *rundskriv nr. 12/2005 S*.

ii) Fisjoner i henhold til aksjeloven av 1976

Når det ved fisjon overføres eierskap til fast eiendom fra det opprinnelige selskapet ("A") til selskapet som er skilt ut ("B"), inneholder både rundskriv G-37/90 og nr. 1.4 i de årlige rundskrivene fra Toll- og avgiftsdirektoratet bestemmelser om at både tinglysingsgebyr og dokumentavgift skal betales⁽²³⁾.

Dersom den faste eiendommen imidlertid forble i det opprinnelige selskapet (A) som en del (B) ble utskilt fra, forelå det ingen plikt til å betale tinglysingsgebyr og dokumentavgift⁽²⁴⁾. Grunnen er at i dette tilfellet overføres den faste eiendommen ikke til et nytt rettssubjekt (noe som ville vært tilfelle dersom den faste eiendommen var blitt overført til selskapet som var blitt skilt ut).

iii) Overføring av eierskap fra felles eierskap til en form for partnerskap

I den relevante perioden innebar overføring av eierskap til fast eiendom fra felles eierskap til et generelt partnerskap eller begrenset partnerskap (eller omvendt) en overføring fra ett rettssubjekt til et annet rettssubjekt. Både rundskriv G-37/90 og nr. 1.5 i de årlige rundskrivene fra Toll- og avgiftsdirektoratet fastslo at dette derfor vil utløse plikt til å betale dokumentavgift.

iv) Overgang fra en selskapsform til en annen

En situasjon som ikke er nevnt i rundskrivet, er når et foretak endres fra en selskapsform til en annen. I den norske regjeringens brev av 4. juni 2002 slås det fast at hovedregelen i slike situasjoner var at *"det må foreligge en hjemmeloverføring. Følgelig skal det betales tinglysingsgebyr og dokumentavgift. Det er slik loven er blitt praktisert."* Den norske regjeringen hevder imidlertid at det bør være mulig å vurdere unntak fra denne regelen ut fra betraktninger knyttet til kontinuitetsprinsippet⁽²⁵⁾.

Til dette anfører Overvåkningsorganet at appelldomstolen (Frostating lagmannsrett) i en rettsavgjørelse av 9.10.1997, offentliggjort i LF-1997-671, fastslo at en overgang fra et kommandittselskap til et aksjeselskap (North West Terminalen AS) utløsteplikten til å betale dokumentavgift. Med hensyn til dette viste lagmannsretten til de ovennevnte rundskrivene fra Justisdepartementet og Toll- og avgiftsdirektoratet, og hevdet at det følger av lov om dokumentavgift at avgift skal betales med mindre det framgår direkte av selve loven eller bestemmelser vedtatt i henhold til den. Ettersom det nye selskapet var et annet rettssubjekt enn det opprinnelige, var det irrelevant at det var de samme eierne som fortsatte i det nye selskapet, og at den eneste virkelige endringen var formen selskapet ble drevet i.

I tillegg kan det vises til en sak nevnt i vedlegg 1 til den norske regjeringens brev av 4. juni 2002, der de norske myndighetene nektet fritak for avgift ved en overgang fra en selveiende institusjon til et allmennaksjeselskap.

v) Overføring av eierskap fra en kommune til et eget rettssubjekt som er heleid av kommunen

På møtet mellom de norske myndighetene og Overvåkningsorganet 19. mai 2005, antydet de norske myndighetene at det var mest sannsynlig at i henhold til rundskrivene som gjaldt den gang Entra ble etablert, ville dokumentavgift påløpt i forbindelse med en omorganisering der eierskapet til et bygg ble overført fra en kommune til et aksjeselskap som kommunen eide. Det hadde imidlertid en tid vært praksis at det ikke påløp dokumentavgift i forbindelse med hjemmeloverføringer knyttet til omorganiseringer i henhold til norsk lov av 29. januar 1999 om interkommunale selskaper⁽²⁶⁾.

⁽²³⁾ Overvåkningsorganet merker seg den norske regjeringens kommentar i nr. 4.3 i brevet av 4. juni 2003, om at det kunne diskuteres *"hvordan registrering av et dokument fortsatt bør være påkrevd som et uttrykk for hjemmeloverføring. Spørsmålet er under vurdering i Justisdepartementet"*. Det er imidlertid likevel et faktum at senere rundskriv fra regjeringen fastholdt dette synet fram til juni 2005, og at registreringspraksis for registrering ble endret først etter dette tidspunktet

⁽²⁴⁾ Dette gjelder selv om selskapet som er skilt ut (B), overtar navnet til det opprinnelige selskapet (A) ettersom eieren av den faste eiendommen i realiteten forblir den samme, nemlig det opprinnelige selskapet (A). Dette vil bli ansett som en ren navneendring. Se også Justisdepartementets uttalelse offentliggjort i U87-4.

⁽²⁵⁾ Jf. brevets nr. 7 h).

⁽²⁶⁾ Jf. f.eks. nr. 3.9 i rundskriv nr. 12/2005 S.

vi) Praksis etter 1. juli 2005

Ettersom registreringen av navneendringen i eiendomsregisteret fant sted i forbindelse med opprettelsen av Entra, utgjør reglene som beskrives ovenfor, et relevant grunnlag for en sammenligning med bestemmelsen i paragraf 3 i den omstridte loven. Det bør imidlertid nevnes at Justisdepartementet 21. juni 2005 vedtok et nytt rundskriv (G-6/05) om framgangsmåten ved overføring av fast eiendom i forbindelse med fusjon, fisjon og omdanning av selskaper⁽²⁷⁾. Det nye rundskrivet innførte med virkning fra 1. juli 2005, en ny praksis med hensyn til situasjoner der angivelsen av hjemmelshaver kan endres uten at det anses som en hjemmels-overføring. Ifølge det nye rundskrivet vil registrering i forbindelse med fisjoner på grunnlag av kontinuitetsprinsippet nå bli behandlet på samme måte som fusjoner med hensyn til reglene om dokumentavgift, og skal dermed ikke lenger medføre dokumentavgift. Det samme gjelder omdanninger gjennomført på grunnlag av reglene i kapittel 13, 14 og 15 i lov om aksjeselskaper og lov om allmennaksjeselskaper.

Ifølge det nye rundskrivet skal dokumentavgift imidlertid likevel betales dersom fast eiendom overføres i tråd med et sett av regler som ikke bygger på kontinuitetsprinsippet (for eksempel en fusjon av ansvarlige selskaper). En overgang fra en selskapsform til en annen, for eksempel fra et ansvarlig selskap til et aksjeselskap, vil fortsatt medføre plikt til å betale dokumentavgift.

5. Andre omorganiseringer av offentlige foretak

Som det framgikk av brevet av 4. juni 2003 fra de norske myndighetene, har andre omorganiseringer fulgt bestemmelser som likner bestemmelsene i den omstridte loven (Posten AS, NSB AS, Mesta AS, Avinor AS, Telenor AS og helseforetak)⁽²⁸⁾.

Overvåkningsorganet legger merke til at også andre omorganiseringer har funnet sted der en bestemmelse som likner bestemmelsen i den omstridte loven, ikke ble vedtatt. De omorganiseringene som Overvåkningsorganet er blitt oppmerksom på, der en slik bestemmelse ikke er blitt vedtatt, omfatter etableringen av BaneTele AS, Secora AS og Statkraft AS.

BaneTele AS er leverandør av et landsomfattende fiberbredbåndnett. Aksjeselskapet ble etablert 1. juli 2001. Før dette tidspunktet var virksomheten som ble utøvd, en del av Jernbaneverket. BaneTele er et aksjeselskap som eies 100 % av Den norske stat, representert av Nærings- og handelsdepartementet. Jernbaneverket har systemansvar for det nasjonale jernbanenettet på vegne av Samferdselsdepartementet. Forslaget om å etablere aksjeselskapet BaneTele ble lagt fram for Stortinget i St.prp. nr. 80 (2000–2001) *Omdanning av BaneTele til aksjeselskap*⁽²⁹⁾ og Ot.prp. nr. 93 (2000–2001) *Om lov om omdanning av Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet til aksjeselskap*⁽³⁰⁾. Ot.prp. nr. 93 (2000–2001) og den påfølgende loven (lov av 15. juni 2001) inneholder ingen bestemmelse som likner paragraf 3 i den omstridte loven.

Secora AS er en spesialisert entreprenørbedrift innen utbygging av sikre og effektive havner og farleier. Aksjeselskapet ble etablert 1. januar 2005. Virksomheten ble tidligere utøvd av Kystverkets produksjonsenhet. Secora AS eies 100 % av Den norske stat representert ved Fiskeri- og kystdepartementet. Det norske kystverket er den nasjonale etaten for kystforvaltning, sikkerhet til sjøs og samferdsel. Forslaget om å etablere Secora AS ble lagt fram i St.prp. nr. 1 (2004–2005) *Om omdanning av Kystverkets produksjonsvirksomhet til statlig aksjeselskap m.m.*⁽³¹⁾ og i Ot.prp. nr. 20 (2004–2005) *Om lov om omdanning av Kystverkets produksjonsvirksomhet til statsaksjeselskap*⁽³²⁾. Ot.prp. nr. 20 (2004–2005) og den påfølgende loven (lov av 17. desember 2004) inneholder ingen bestemmelse som likner paragraf 3 i den omstridte loven.

⁽²⁷⁾ "Rundskriv G-6/05: Den tinglysmessige framgangsmåten når fast eiendom blir overført i forbindelse med fusjon, fisjon og omdanning". Rundskrivet er tilgjengelig på Justisdepartementets nettside: <http://odin.dep.no/jd/norsk/dok/regelverk/rundskriv/012081-250018/dok-bn.html>

⁽²⁸⁾ For noen av omorganiseringene gis det i forarbeidene ingen begrunnelse for unntakene. For andre anses bestemmelsen som avvik fra de reglene som vanligvis gjelder for dokumentavgiften. Det hevdes dessuten at bestemmelsen tilsvarer en liknende bestemmelse i forbindelse med de andre omdanningene av statsforetak til allmennaksjeselskaper. Det hevdes også ofte at den aktuelle bestemmelsen tilsvarer tilnærmingen ved overføring av fast eiendom ved fusjoner av allmennaksjeselskaper og banker.

⁽²⁹⁾ Se <http://www.odin.dep.no/repub/00-01/stprp/8>

⁽³⁰⁾ Se <http://www.odin.dep.no/repub/00-01/otprp/93>

⁽³¹⁾ Se <http://www.odin.dep.no/filarkiv/226433/STP0405001-T06-TS.pdf>

⁽³²⁾ Se <http://www.odin.dep.no/repub/04-05/otprp/20>

Statkraft AS er den største elektrisitetsprodusenten i Norge. Aksjeselskapet ble etablert 1. oktober 2004. Selskapet var tidligere et statsforetak (SF), og statsforetaket Statkraft SF er fortsatt formell eier av Statkraft AS. Det første forslaget om å etablere aksjeselskapet ble lagt fram for Stortinget i St.meld. nr. 22 (2001–2002) *Et mindre og bedre statlig eierskap*⁽³³⁾ og deretter i St.prp. nr. 53 (2003–2004) *Statens eierskap i Statkraft SF*⁽³⁴⁾ og i Ot.prp. nr. 63 (2003–2004) *Om lov om omorganisering av Statkraft SF*⁽³⁵⁾. I St.prp. nr. 53 (2003–2004) uttalte regjeringen at omorganiseringen ville medføre at Statkraft AS måtte betale dokumentavgift i tråd med lovens normalordning for dokumentavgift, og at utgifter til dokumentavgift vil redusere overskuddet til selskapet og dermed også utbyttegrunnlaget. Dokumentavgiften ble anslått til 1500 millioner norske kroner (ca. 188 millioner euro)⁽³⁶⁾.

II. VURDERING

1. Statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1

EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 lyder:

”Med de unntak som er fastsatt i denne avtale, skal støtte gitt av EFs medlemsstater eller EFTA-statene eller støtte gitt av statsmidler i enhver form, som vrir eller truer med å vri konkurransen ved å begunstige enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, være uforenlig med denne avtales funksjon i den utstrekning støtten påvirker samhandelen mellom avtalepartene.”

For å anses som statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, må et tiltak oppfylle alle disse fire kriteriene:

1. Støtten skal gis av staten eller gjennom statsmidler,
2. støtten skal begunstige mottakerne ved at den reduserer de kostnadene deres virksomhet vanligvis medfører,
3. fordelene skal være spesifikk eller selektiv ved at det begunstiger enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer, og
4. støtten skal vri eller true med å vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom avtalepartene.

Overvåkningsorganet trakk i sitt vedtak om å innlede formell undersøkelse den foreløpige konklusjon at alle nevnte vilkår var oppfylt, mens den norske regjeringen har hevdet at ingen av vilkårene var oppfylt⁽³⁷⁾. Overvåkningsorganet må derfor undersøke fritaket for dokumentavgift i lys av relevant rettspraksis for å fastslå om det utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

1.1 Støtten skal gis av staten eller gjennom statsmidler

Med hensyn til det første vilkåret nevnt ovenfor er det etablert rettspraksis⁽³⁸⁾ at dette vilkåret er oppfylt når et tiltak direkte eller indirekte medfører en form for finansiell byrde for offentlige midler.

I sitt vedtak om å innlede den formelle undersøkelsen trakk Overvåkningsorganet den foreløpige konklusjon at bestemmelsen i paragraf 3 i den omstridte loven, medførte at en dokumentavgift som ellers skulle betales, ikke ble betalt. Dette fritaket for dokumentavgift medførte et direkte tap av skatteinntekter for Den norske stat, hvilket tilsvarer forbruk av statsmidler. Overvåkningsorganet trakk derfor den foreløpige konklusjon at det første vilkåret var oppfylt.

⁽³³⁾ Se <http://odin.dep.no/nhd/norsk/dok/regpubl/stmeld/024001-040006/dok-bn.html>

⁽³⁴⁾ Se <http://www.odin.dep.no/filarkiv/208116/STP0304053-TS.pdf>

⁽³⁵⁾ Se <http://odin.dep.no/filarkiv/207892/OTP0304063-TS.pdf>

⁽³⁶⁾ Teksten har følgende ordlyd: “Den foreslåtte omorganiseringen av Statkraft vil medføre at det påløper dokumentavgift til staten, jf Stortingets vedtak om dokumentavgift § 1 første ledd. Utgiften vil være i størrelsesorden 1,5 milliarder kroner. Departementet legger til grunn at Statkraft betaler dokumentavgift i tråd med lovens normalordning. Utgifter til dokumentavgift vil redusere overskuddet til selskapet og dermed også utbyttegrunnlaget”.

⁽³⁷⁾ Brev av 16. september 2004 fra Nærings- og handelsdepartementet.

⁽³⁸⁾ Jf. forente saker 67/85, 68/85 og 70/85 *Van der Kooy mot Kommisjonen*, [1988] saml. 219; sak C-290/83, *Kommisjonen mot Frankrike*, [1985] saml. 439; sak C-482/99 *Republikken Frankrike mot Kommisjonen*, [2002] saml. I-4397; sak C-379/98 *Preussen Elektra AG mot Schleswig AG*, [2001] saml. I-2099.

I sine merknader til åpningsvedtaket hevdet imidlertid norske myndigheter⁽³⁹⁾ at ettersom Entra s plikt til å betale dokumentavgift aldri ble utløst (fordi ”*hjemmeloverføringen i den foreliggende saken skjedde ved navneendring, og ikke ved hjemmeloverføring*”), hadde det ikke medført noe tap av skatteinntekter, og derfor ikke forbruk av statsmidler.

Overvåkningsorganet kan ikke si seg enig i dette argumentet. En fordel i form av avgiftsfritak som omfattes av artikkel 61 nr. 1, gis vanligvis gjennom et uttrykt fritak. Ettersom artikkel 61 nr. 1 imidlertid dreier seg om virkningen av, og ikke formalitetene ved det nasjonale rettssystemet, omfatter den også situasjoner der avgiftslette gis indirekte ved henvisning til et bestemt juridisk begrep (i dette tilfellet ”navneendring”); resultatet av dette er at ingen avgift skal betales. I begge situasjonene, og med henvisning til den foreliggende saken, er følgen at en registrering i grunnboken kunne skje uten atplikten til å betale dokumentavgift ble utløst, bare på grunn av den særlige juridiske bestemmelsen. Hvis det ikke hadde vært for denne særbestemmelsen, kunne ikke en slik avgiftsfri registrering funnet sted.

I forslaget til Stortinget⁽⁴⁰⁾ hevdet den norske regjeringen at det var svært usikkert om overføringen av eiendommene fra Statsbygg til Entra ville utløse kravet om dokumentavgift. Den norske regjeringen har imidlertid ikke, som vist nedenfor i nr. 1.2, på en overbevisende måte vist at registreringen av overføring av eiendommer fra Staten til Entra kunne vært fritatt for dokumentavgift dersom den særskilte bestemmelsen i paragraf 3 i loven av 18. februar 2000 ikke fantes. Ingen annen bestemmelse i norsk lovgivning foreskrev uttrykkelig at en slik transaksjon var unntatt fra den generelle regelen om at registrering av endring i eierskap utløser plikt til å betale dokumentavgift. Overvåkningsorganet kan heller ikke forstå hvordan omorganiseringen av Statsbygg – dersom paragraf 3 i loven av 18. februar 2000 ikke fantes – kunne vært unntatt i henhold til tinglysningsloven slik den ble fortolket den gang.

Overvåkningsorganet fastholder derfor at det første vilkåret er oppfylt.

1.2 Tiltaket må være spesifikt eller selektivt ved at det begunstiger ”enkelte foretak eller produksjonen av enkelte varer”

1.2.1 Selektivitet

I sitt vedtak om å innlede formell undersøkelse, trakk Overvåkningsorganet den foreløpige konklusjon at vedtakelsen av en særlov som gir fritak for betaling av dokumentavgift (for bare ett selskap, Entra), bør klassifiseres som et selektivt tiltak.

Derimot har de norske myndighetene ved henvisning til sine ovennevnte argumenter vedrørende kontinuitetsprinsippet, hevdet at praksisen med navneendring som framgangsmåte for å overføre eiendomsrett, ikke utgjorde et *faktisk* avvik fra det vanlige skattesystemet. Det var derfor et generelt tiltak.

Overvåkningsorganet viser til kapittel 17B.3.1 i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte vedrørende direkte selskapsbeskatning med hensyn til skattetiltaks spesifisitet eller selektivitet, som lyder slik:

”Skattetiltak som tilgodeser alle markedsdeltakere i en EFTA-stat, er i prinsippet generelle tiltak. De må i praksis være åpne for alle foretak på et grunnlag som gir lik tilgang, og deres virkeområde kan ikke i realiteten reduseres gjennom for eksempel statens skjønnsutøvelse ved tildeling eller gjennom andre faktorer som begrenser virkningen av dem i praksis.”

Den omstridte loven får anvendelse bare for en særskilt transaksjon mellom Statsbygg og Entra. Det medfører riktighet at tilsvarende lover er blitt vedtatt når andre statlig eide aksjeselskaper er blitt etablert (se del I ovenfor). Det faktum at tilsvarende regler er blitt innført i forbindelse med en rekke andre statlige privatiseringer innebærer ikke at den foreliggende *lex specialis* blir ikke-selektiv.

⁽³⁹⁾ Brev av 16. september 2004 fra Nærings- og handelsdepartementet.

⁽⁴⁰⁾ St.prp. nr. 84 (1998–99) ”Om ny strategi for Statsbygg og etablering av Statens utleiebygg AS”. Lagt fram 4. juni 1999.

For det første bør det ikke overses at det ved andre statlige omorganiseringer ikke ble vedtatt tilsvarende bestemmelser som i den omstridte loven. Da for eksempel BaneTele AS⁽⁴¹⁾ ble etablert, ble det nye aksjeselskapet ikke fritatt for å betale dokumentavgift. Det samme gjaldt da Secora AS⁽⁴²⁾ ble etablert. I forbindelse med omorganiseringen av Statkraft fastslo den norske regjeringen at selskapet skulle betale dokumentavgift i samsvar med de vanlige reglene⁽⁴³⁾.

For det andre ville det under alle omstendigheter være slik at skattelovgivning som behandler omorganiseringer av statlige foretak på en gunstigere måte enn omstruktureringer av private foretak, ville vært selektiv i henhold til artikkel 61 nr. 1. I henhold til lov om dokumentavgift var imidlertid utgangspunktet at alle hjemmelsoverføringer mellom ulike enheter utløser plikten til å betale dokumentavgift, uavhengig av om den nye eieren viderefører den samme virksomheten som den tidligere eieren. Som vist ovenfor inneholdt både 1990-rundskrivet fra Justisdepartementet og en rekke etterfølgende rundskriv fra Toll- og avgiftsdirektoratet, fram til juli 2005 bare ett relevant unntak fra denne regelen. Begge sett med rundskriv fastslo utvetydig at det bare var når eierskap ble overført i forbindelse med fusjoner mellom aksjeselskaper at kontinuitetsprinsippet innebar at en tinglysing av den nye hjemmelshaveren kunne skje ved en navneendring i stedet for endring av eiendomsrett som utløste plikten til å betale dokumentavgift. Kravet om dokumentavgift ble derimot utløst som følge av registreringer eller hjemmelsoverføringen i eiendomsregisteret for fisjoner, omdanninger fra en selskapsform til en annen, overføringer av eierskap fra felles eierskap til en form for partnerskap, og overføring av eierskap fra en kommune til et eget rettssubjekt som er heleid av kommunen⁽⁴⁴⁾. Dette ble også gjort klart i den ovennevnte dommen fra Frostating lagmannsrett, som fastholdt at dokumentavgift skulle betales når et kommandittselskap ble omdannet til et aksjeselskap, selv om de samme eierne fortsatte i det nye selskapet og den eneste reelle endringen gjaldt formen selskapet ble drevet i.

Overvåkningsorganet er av den oppfatning at opprettelsen av Entra ikke kan sies å være analog med en fusjon. Den likner mye mer på enten en fisjon, en omdanning av ett rettssubjekt til et annet, eller en kommunes utskilling av en bestemt virksomhet som et eget rettssubjekt. Fritak for dokumentavgift tilsvarende fritaket i paragraf 3 i den omstridte loven var derfor ikke, på det tidspunkt Entra ble etablert, en mulighet ved de transaksjonene det er mest nærliggende å sammenlikne med.

Paragraf 3 i den omstridte loven kan derfor ikke sies å være en utvidelse av en allerede generell (ikke-selektiv) regel om fritak for betaling i forbindelse med visse typer hjemmelsoverføringer i eiendomsregisteret. Tiltaket var følgelig selektivt.

1.2.2 Kan fritaket for betaling av dokumentavgift rettfærdiggjøres ut fra skattesystemets art eller generelle oppbygning?

I henhold til rettspraksis ved Det europeiske fellesskaps domstol⁽⁴⁵⁾ er det mulig å trekke et skille mellom:

- differensiert behandling som følger av anvendelsen, på bestemte situasjoner, av de samme prinsippene som dem som ligger til grunn for de vanlige reglene (ingen støtte),
- differensiert behandling som ved å begunstige enkelte foretak, avviker fra den indre logikken i de vanlige reglene (støtte)⁽⁴⁶⁾.

Dette skillet er også beskrevet i kapittel 17B.3.4 nr. 1 i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte vedrørende direkte selskapsbeskatning, i forbindelse med rettfærdiggjøringen av et unntak ved henvisning til ”systemets art eller generelle oppbygning”: Selv om enkelte slike skattetilak gir visse foretak eller næringer større fordeler enn andre, betyr ikke dette nødvendigvis at de må anses for å utgjøre statsstøtte. Dette er tilfellet for tiltak som har en logisk økonomisk

⁽⁴¹⁾ Lov av 15.6.2001 ”Om omdanning av Jernbaneverkets kommersielle televirksomhet til aksjeselskap”.

⁽⁴²⁾ Lov av 17.12.2004 ”Om omdanning av Kystverkets produksjonsvirksomhet til statsaksjeselskap”.

⁽⁴³⁾ Teksten har følgende ordlyd: ”Departementet legger til grunn at Statkraft betaler dokumentavgift i tråd med lovens normalordning”.

⁽⁴⁴⁾ Se nr. 1.4 ovenfor.

⁽⁴⁵⁾ Se med hensyn til dette sak 173/73, *Italia mot Kommisjonen*, [1974] saml. 709 (nr. 33) og sak C-75/97, *Kongeriket Belgia mot Kommisjonen*, [1999] saml. I-3671.

⁽⁴⁶⁾ Jf. blant annet forente saker E-5/04, E-6/04 og E-7/04 *Fesil, Pil og Kongeriket Norge mot EFTAs overvåkningsorgan*, dom av 21. juli 2005 (nr. 82–85); sak 173/73 *Italia mot Kommisjonen*, [1974] saml. 709 (nr. 33), sak C-143/99 *Adria Wien Pipeline*, [2001] saml. I-8365 (nr. 42); sak C-157/01 *Kongeriket Nederland mot Kommisjonen*, nevnt ovenfor (nr. 42), og sak C-308/01 *GIL Insurance Ltd*, nevnt ovenfor.

begrunnelse som gjør dem nødvendige for at skattesystemet skal fungere godt og effektivt. Det er imidlertid opp til EFTA-staten å dokumentere berettigelsen.” Denne siste regelen om bevis er bekreftet av Det europeiske fellesskaps domstol⁽⁴⁷⁾.

Norske myndigheter har hevdet at ”*selv om Overvåkningsorganet anser at praksisen (med navneendring som framgangsmåte for å overføre hjemmel til eiendom uten å utløse plikten til å betale dokumentavgift) utgjør et unntak fra hovedregelen, er det rettferdiggjort ut fra skattesystemets art eller generelle oppbygning*”. For å underbygge sitt syn hevdet de norske myndighetene at kontinuitetsprinsippet og overveielene som ligger til grunn for anvendelsen av dette prinsippet, blant annet når det gjelder dokumentavgift i den foreliggende saken, medførte at fritaket for dokumentavgift var i tråd med den relevante norske lovgivningens logikk og art. Ut fra deres syn gjenspeilet den omstridte loven kontinuitetsprinsippet og var i tråd med de generelle reglene for omstruktureringer.

Når det gjelder dette argumentet, bemerker Overvåkningsorganet at spørsmålet i den foreliggende saken er kontinuitetsprinsippets virkeområde i forbindelse med plikten til å betale dokumentavgift, og ikke kontinuitetsprinsippets virkeområde som sådan, herunder anvendelsen av det i selskapslovgivningen.

På bakgrunn av analysen av reglene for dokumentavgift som gis ovenfor i nr. 1.4, er Overvåkningsorganet av den oppfatning at kontinuitetsprinsippet kan ha hatt en grunnleggende plass i den norske lovgivningen da Entra ble etablert, men at det på det tidspunktet ikke var en innebygd og generell del av reglene for og praksisen knyttet til dokumentavgift i forbindelse med andre typer omorganiseringer av selskaper.

Som tidligere nevnt var det fram til juli 2005 bare i tilfeller der eierskap ble overført i forbindelse med fusjoner mellom aksjeselskaper at kontinuitetshensyn innebar at en registrering av den nye hjemmelsinnehaveren kunne skje ved en navneendring i stedet for ved endring av hjemmel, som ville utløse plikten til å betale dokumentavgift. Plikten til å betale dokumentavgift ble derimot utløst som følge av registreringen eller overføringen av eiendomsrett i eiendomsregisteret for fisjoner, omdanninger fra en selskapsform til en annen, overføring av hjemmel til eierskap fra felles eierskap til en type partnerskap, og overføring av eierskap fra en kommune til et eget rettssubjekt som er heleid av kommunen⁽⁴⁸⁾.

De norske myndighetene har forklart at logikken bak unntakene fra den generelle regelen for dokumentavgift, kan utledes av kontinuitetsprinsippet. Myndighetene har imidlertid ikke forklart logikken bak den ulike behandlingen av de ulike typene overføringer som beskrives ovenfor. Den norske regjeringen har tvært i mot bare hevdet at det faktisk ville være mer logisk å behandle fusjoner og enkelte andre omorganiseringer på samme måte. Likevel var det først fra juli 2005, rundt fem år etter opprettelsen av Entra, at fortolkningen av lov om dokumentavgift ble endret slik at behandlingen av noen ulike situasjoner er blitt ensartet. På bakgrunn av dette finner Overvåkningsorganet det vanskelig å fastslå noen annen logikk bak den tolkningen av lov om dokumentavgift som var rådende på det tidspunkt Entra ble opprettet, enn det som følger av de nevnte rundskrivene, nemlig at bare fusjoner mellom aksjeselskaper ville kunne fritas fra å betale dokumentavgift. Anvendelsen av kontinuitetsprinsippet i forbindelse med lov om dokumentavgift var begrenset til slike saker, og ikke til andre saker som nevnt ovenfor.

Som uttalt ovenfor i nr. 1.2.1 er Overvåkningsorganet uansett av den oppfatning at opprettelsen av Entra har mer til felles med situasjoner der registrering i grunnboken på det relevante tidspunkt ville medført dokumentavgift, enn situasjoner der dokumentavgiften bortfalt. På bakgrunn av dette kan Overvåkningsorganet ikke samtykke i at unntaket i den omstridte loven kan rettferdiggjøres ut fra arten av og logikken i de norske reglene om dokumentavgift på det tidspunkt fritaket gjaldt. Det endrer ikke oppfatningen av at liknende omorganiseringer av offentlig kommersiell virksomhet også er blitt fritatt for dokumentavgift. Det at kontinuitetsprinsippets underliggende mål søkes nådd, kan ikke rettferdiggjøre at et unntak fra den generelle regelen om dokumentavgift bør anvendes på spesifikke omorganiseringer dersom de mest sammenliknbare private omorganiseringene ikke gis tilsvarende fritak.

⁽⁴⁷⁾ Jf. f.eks. sak C-157/01 *Kongeriket Nederland mot Kommisjonen*, nevnt ovenfor, nr. 43.

⁽⁴⁸⁾ Se nr. 1.4 ovenfor.

1.2.3 "Den italienske saken"

De norske myndighetene har vist til et vedtak fra EU-kommisjonen, og hevdet at den faktiske situasjonen i denne saken er den samme som for Entra.

I kommisjonsvedtak av 5. juni 2002⁽⁴⁹⁾ undersøkte Kommisjonen den italienske lovgivningen som tillot en særlig skatteordning for aksjeselskaper med offentlig aksjemajoritet opprettet i henhold til en bestemt lov. I dette henseende inneholdt den italienske loven en bestemmelse om et fritak for alle overføringsavgifter i forbindelse med omdanning av spesialforetak og kommunale foretak til aksjeselskaper ("fritak for overføringsavgift"). I det italienske rettssystemet ble det vanligvis pålagt overføringsavgift ved opprettelsen av en ny økonomisk enhet eller overføring av eiendeler mellom ulike økonomiske enheter. De italienske myndighetene hadde imidlertid forklart at italiensk lovgivning generelt gjenspeilet prinsippet om skattenøytralitet (hvilket innebærer at ingen avgift kreves) i forbindelse med endring av et selskaps juridiske status (dvs. "når et foretak endrer juridisk status, men forblir det samme fra et økonomisk synspunkt")⁽⁵⁰⁾.

Kommisjonen var av den oppfatning at selv om det syntes som om avvikling av det kommunale foretaket og etablering av et "nytt" aksjeselskap tilsvarte opprettelsen av en ny økonomisk enhet, var dette bare tilsynelatende, av retts tekniske grunner. I realiteten var det nye aksjeselskapet samme økonomiske enhet som det kommunale foretaket, men med en annen juridisk status. I lys av dette godtok Kommisjonen at det generelle prinsippet om skattenøytralitet i italiensk lovgivning fikk tilsvarende anvendelse ved situasjoner som var omfattet av den spesielle skatteordningen. Derfor måtte det ikke betales overføringsavgift⁽⁵¹⁾.

Overvåkningsorganet oppfatter Kommisjonens resonnement dit hen at når nasjonal lovgivning om dokumentavgift i forbindelse med omdanninger av private foretak bygger på et generelt prinsipp om skattenøytralitet – slik at fokus er på videreføringen av den samme økonomiske enheten, og ikke på hvorvidt det anvendte rettssubjektet er det samme – er det i tråd med en slik skatteordnings logikk å utvide anvendelsen av prinsippet til situasjoner der staten eller en kommune skiller ut en økonomisk enhet som hittil har vært drevet som et eget rettssubjekt som en del av staten eller kommunen.

Overvåkningsorganet anser det som berettiget å anvende av en slik tilnærming. Hvert enkelt skattesystems logikk må imidlertid vurderes for seg. Kommisjonens vedtak gikk ut fra det faktum at det italienske rettssystemet omfattet en mulighet til å gi fritak for overføringsavgift i forbindelse med omdanning fra en selskapsform til en annen. Den norske lovgivningen, slik den ble tolket og anvendt av skattemyndighetene, inneholdt derimot ingen tilsvarende mulighet. I saker som kunne sammenliknes med Entrás, men som gjaldt private omorganiseringer (ved fisjon eller omdanning fra en selskapsform til en annen) ble det faktisk, som allerede nevnt, ikke gitt fritak for betaling av dokumentavgift. Etter Overvåkningsorganets oppfatning er de faktiske omstendighetene i de to sakene derfor forskjellige. Det at kontinuitetsprinsippet kan ha eksistert på andre områder i norsk lovgivning, herunder særlig selskapsloven og lovgivningen om direkte beskatning av den berørte enheten, kan ikke tillegges vekt ved vurderingen av likhetstrekkene i den italienske og den norske situasjonen.

1.2.4 Konklusjon om selektivitet

Konklusjonen er at tiltaket må anses som selektivt i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1, og at denne klassifiseringen ikke kan omgås med henvisning til arten av og logikken i de norske reglene for dokumentavgift.

1.3 Tiltaket må gi mottakerne en fordel som reduserer kostnadene de vanligvis har i sin forretningsdrift

I henhold til rettspraksis fra Det europeiske fellesskaps domstol (Domstolen)⁽⁵²⁾ og kapittel 17B.3.1 nr. 2 i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte må "tiltaket gi mottakerne en fordel som fritar dem for utgifter som vanligvis betales over budsjettet deres. Fordelen kan gi

⁽⁴⁹⁾ Sak C 27/99, offentliggjort i EUT L 77 av 24.3.2003, s. 21.

⁽⁵⁰⁾ Jf. vedtakets nr. 37.

⁽⁵¹⁾ Jf. vedtakets nr. 76–8.

⁽⁵²⁾ Jf. sak 173/73, *Italia mot Kommisjonen*, [1974] saml. 709.

gjennom en reduksjon i foretakets skattebyrde på ulike måter, herunder: "(...) en hel eller delvis reduksjon av skattebeløpet (f.eks. gjennom fritak eller skattekreditt)".

Gjennom vedtakelsen av bestemmelsen i paragraf 3 i den omstridte loven, ble Entra fritatt for kostnader til dokumentavgift som beløp seg til ca. 81 millioner norske kroner (nesten 10 millioner euro). Som vist ovenfor i nr. 1.1 og 1.2, ville disse avgiftene ellers måtte betales over budsjettet. På bakgrunn av dette trakk Overvåkningsorganet i sitt vedtak om å innlede formell undersøkelse, den foreløpige konklusjon at Entra fikk en fordel i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

Norske myndigheter har derimot hevdet at vilkåret ikke er oppfylt av to grunner: For det første fordi unntaket ikke satte Entra i en bedre konkurransestilling enn en privat investor. Og, for det andre, fordi selskapets kapitalstruktur, soliditet og samlede verdier ville vært uendret dersom selskapet hadde betalt dokumentavgift. Overvåkningsorganet vil i det følgende drøfte disse argumentene.

1.3.1 Sammenlikningen med private foretak

Som nevnt ovenfor i nr. 1.3.1 i forslaget til Stortinget, hevdet den norske regjeringen at en privat eier kan velge å ikke overføre hjemmelen, men for eksempel beholde hjemmelen i et holdingselskap, når et nytt selskap etableres. Staten må ifølge norske myndigheter overføre eiendommene til et nytt rettssubjekt. Ifølge norske myndigheter medfører det derfor ingen konkurransevridning når Entra fritas for dokumentavgift.

Ifølge De europeiske fellesskaps førsteinstansdomstol vil en fordel som omhandlet i EF-traktatens artikkel 87 nr. 1 (som tilsvarer EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1), ikke nødvendigvis foreligge i alle situasjoner der et tiltak innføres for å frita et offentlig selskap fra en strukturelt betinget ulempe det har overfor konkurrenter i privat sektor⁽⁵³⁾. EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 har bare som formål å forby fordeler for enkelte foretak, og støttebegrepet omfatter bare fordeler eller fritak for utgifter som vanligvis inngår i et foretaks budsjett, og som skal anses som en økonomisk fordel mottakerforetaket ikke hadde fått under vanlige markedsforhold. Overvåkningsorganet kan imidlertid ikke si seg enig med de norske myndighetene i at de argumentene Norge har lagt fram, kan føre til konklusjonen om at en sammenlikning med private aktører viser at Entra ikke fikk en fordel gjennom fritaket for betaling av dokumentavgift.

De metodene en privat eier kan anvende for å unngå å betale dokumentavgift, kan anvendes tilsvarende av foretak etablert i forbindelse med statlig privatisering. Den strukturelle ulempen som de norske myndighetene hevder å ha hatt, var ikke av juridisk art. Norsk lovgivning ville ikke ha utelukket etableringen og overføringen av eiendommene til Entra uten at dette ble tinglyst i grunnboken. Entra og norske myndigheter kunne dessuten tatt samme forbehold som en privat aktør. Grunnen til at disse metodene ikke ble fulgt i forbindelse med Statsbygg og Entra, var bare at norske myndigheter oppfattet de politiske, forvaltningsmessige og praktiske ulempene knyttet til disse metodene som så negative at Entra ble den nye hjemmelsinnehaveren.

Etter Overvåkningsorganets oppfatning kan slike betraktninger ikke føre til den konklusjon at Entra ikke fikk en fordel gjennom fritaket for betaling av dokumentavgift. Dette følger allerede av det faktum at alle metodene som kan følges for å unngå dokumentavgift, er basert på at overføring av eierskap ikke tinglyses (hjemmelen beholdes). Dersom grunnbokshjemmelen ikke overføres, skal det ikke betales dokumentavgift. Beskyttelsen som følger av tinglysingen, er ikke tilgjengelig for private aktører som ikke overfører hjemmelen, mens Entra fikk slik beskyttelse. Slike metoder tilsvarer derfor ikke framgangsmåten som ble fulgt i den foreliggende saken, der Entra ble den nye hjemmelsinnehaveren.

Selv om dette hadde vært tilfelle, kan Overvåkningsorganet imidlertid ikke se at det påståtte strukturelle problemet for Den norske stat er av en grunnleggende annen art enn det problemet private aktører står overfor. Det kan være tilfelle at manglende hjemmelsoverføring i praksis i noen henseender kan gi større ulemper for en offentlig eid enhet enn for et privateid selskap. Etter Overvåkningsorganets oppfatning bør imidlertid spørsmål angående forholdet mellom partene,

⁽⁵³⁾ Jf. sak T-157/01, *Danske Busvognmænd mot Kommisjonen*, dom av 16. mars 2004, nr. 57.

dvs. mellom den tidligere og den nåværende eieren av den faste eiendommen, vurderes atskilt fra drøftelsene om registrering i eiendomsregisteret. Denne registreringen vil vanligvis ikke påvirke forholdet mellom partene når det er to rettssubjekter, men bare ha relevans i forbindelse med tredjemann. Registrering kan derfor være viktig for kjøperen for å unngå at en tredjemann som i god tro senere kjøper eiendommen fra den tidligere eieren, vil ha en sterkere hjemmel til eiendommen. Det har også stor betydning for beskyttelsen mot den tidligere eierens kreditorer, på samme måte som det kan påvirke kjøperens mulighet for å få pantelån og andre lån. I alle disse situasjonene er ulempene ved ikke å registrere transaksjonen i eiendomsregisteret grunnleggende de samme for private og offentlig eide foretak. De beskrevne framgangsmåtene kan i noen henseender faktisk være mindre gunstige for private foretak enn for offentlige, ettersom tinglysingen av erklæringen om begrensningen av eiendomsretten ikke utelukker risikoen for utleggsforretning/kreditors eller konkursbos eliminering av en rettsfølgers rettigheter til debitors eiendom.

Overvåkningsorganet understreker til slutt at norske myndigheter ikke har bevist at en privat aktør med sikkerhet ville velge å ikke overføre hjemmelen. Norge har bare hevdet at det var mer sannsynlig enn usannsynlig at en privat aktør under tilsvarende omstendigheter ville bestemt seg for ikke å overføre hjemmelen i eiendomsregisteret.

1.3.2 *Argumentet vedrørende åpningsbalansen*

Som allerede nevnt har de norske myndighetene hevdet⁽⁵⁴⁾ at fritaket for dokumentavgift ikke bør vurderes atskilt fra selskapets åpningsbalanse. De hevder at det aktuelle tiltaket ikke endret selskapets kapitalstruktur, soliditet og samlede verdi. Teoretisk sett ville innlemming av dokumentavgiften i åpningsbalansen medført en alternativ åpningsbalanse der verdien av eiendommene ville blitt redusert med samme beløp som dokumentavgiften.

Som nevnt ovenfor i nr. 1.2 var Entra ifølge de vanlige reglene i det norske skattesystemet, pålagt å betale dokumentavgift. Det er derfor, uavhengig av hvordan åpningsbalansen ble etablert, transaksjonsverdien mellom selgeren og kjøperen som utgjør grunnlaget for dokumentavgiften. Uansett hvilke betraktninger kjøperen (Entra) eller selgeren (staten) måtte gjøre i forbindelse med den avtalte prisen, er det denne prisen, og ikke noe annet, som skattemyndighetene vil anvende når de beregner beløpet som skal betales i dokumentavgift.

Av prinsipielle hensyn sier Overvåkningsorganet seg uenig med de norske myndighetene i at eksistensen av dette avgiftsfritaket ikke ville utgjøre en fordel i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 dersom fritaket for dokumentavgift har påvirket fastsettelsen av Entras åpningsbalanse på en måte som angivelig har oppveid fordelene av avgiftsfritaket. Ifølge norsk lovgivning ville Entra uten paragraf 3 i den omstridte loven, hatt plikt til å betale skattemyndighetene dokumentavgift ut fra den avtalte transaksjonsprisen for registreringen som fant sted, uten at det var relevant om transaksjonsprisen kunne vært en annen. Avgiften er aldri blitt betalt, og det er den manglende avgiftsbetalingen som vurderes i den foreliggende saken. Hvordan Entras åpningsbalanse ville vært under andre omstendigheter, særlig med hensyn til om selgeren ville godta en lavere verdi på bygningene dersom Entra hadde betalt dokumentavgiften, er faktorer som ikke kan tas hensyn til ved bedømmelsen av om selskapet har fått en fordel eller ikke.

De norske myndighetenes argument om at avgiftsfritaket skulle ses i sammenheng med at prisen på eiendommen ville vært en annen uten det, bygger på tanken om at den støtten som ble gitt gjennom avgiftsfritaket, førte til at Entra fikk et nettotap i form av en høyere prisfastsettelse for den overførte eiendommen. Å ta hensyn til de påfølgende, mer eller mindre direkte mulige økonomiske konsekvensene av et støttetiltak for denne særskilte støttemottakeren ville, etter Overvåkningsorganets oppfatning, være i strid med den tilnærmingen som vanligvis anvendes i statsstøttesaker. Tilsvarende kan det vanligvis ikke tillates at de økonomiske virkningene av støttetiltaket i kontraktsforhold mellom støttemottakeren og et annet rettssubjekt tas hensyn til ved vurderingen av hvorvidt, og eventuelt i hvilken grad, støttetiltaket utgjør en fordel i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. I denne forbindelse understreker Overvåkningsorganet at den norske stat, som skatteinnkrever og selger av eiendom, bør anses som to atskilte enheter i forbindelse med statsstøtteordningen.

⁽⁵⁴⁾ Brev av 4. juni 2003, 16. september 2004 og 30. juni 2005 fra Nærings- og handelsdepartementet.

Overvåkningsorganet kan derfor ikke si seg enig med den norske regjeringen i at Entra ikke fikk en fordel i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 gjennom fritaket for dokumentavgift, samtidig som det var beskyttet ved å være i grunnboken.

I brevet av 4. juni 2003 fra Nærings- og handelsdepartementet uttaler departementet at: ”*Teoretisk sett ville den justerte og alternative åpningsbalansen vært som beskrevet i vedlegg 2, dersom dokumentavgift og tinglysningsgebyr var tatt med i åpningsbalansen.*”). Vedlegg 2 beskriver en alternativ åpningsbalanse der samlede eiendeler og forpliktelser/egenkapital er uendret, men der blant annet eiendommenes verdi er redusert med samme beløp som dokumentavgiften. Departementet konkluderer med at Entra ikke har fått noen økonomiske fordeler som følge av fritaket for dokumentavgift.

Den hypotetiske åpningsbalansen som de norske myndighetene beskriver, er basert på forutsetningen om at kjøperen (Entra) ikke ville redusert kravet om avkastningsnivå (9,5 %) og egenkapital (40 %) dersom dokumentavgift måtte betales. Dette innebærer at den hypotetiske åpningsbalansen er basert på antakelsen om at selgeren alltid vil betale 100 % av dokumentavgiften og at verdiene av byggene i en alternativ åpningsbalanse ville vært redusert med nøyaktig det samme beløpet som dokumentavgiften.

Overvåkningsorganet har ingen grunn til å betvile at det var berettiget å anvende netto nåverdi-metoden i åpningsbalansen da Entra ble etablert. Som den norske regjeringens eget forsøk på å finne riktig verdi på eiendommen viser (se nr. 1.2.2 ovenfor og de betydelige forskjellene mellom de alternative verdiene), kunne andre metoder vært anvendt. Andre forutsetninger kunne også vært lagt til grunn, og disse andre metodene og forutsetningene kunne svært sannsynlig resultert i en situasjon der avgiftsbyrden ikke ville blitt båret 100 % av selgeren. I en normal markedsituasjon med flere interessenter, er det mer sannsynlig at den ekstra byrden av dokumentavgiften ville blitt delt mellom selgeren og kjøperen gjennom den avtalte transaksjonsprisen.

Overvåkningsorganet kan ikke sette opp en generell regel som sier at markedsprisen for et bygg alltid vil stige med nøyaktig det samme beløpet som kjøperen vanligvis ville betale i indirekte avgifter for tinglysning av bygget i situasjoner der disse avgiftene enten allerede er betalt, eller ikke skal innkreves på grunn av et fritak gjennom lovgivningen. I brevet av 30. juni 2005 fra Nærings- og handelsdepartementet, erkjenner departementet at en slik konklusjon ikke kan trekkes, og at regjeringens argument om nettovirkningen av ikke å betale dokumentavgift er basert utelukkende på bruk av den spesifikke metoden for verdivurdering som regjeringen valgte å anvende for Entra.

I den foreliggende saken valgte Norge å ikke pålegge Entra dokumentavgift, og presiserte at den senere vurderingen av verdien på eiendommen var avhengig av dette premisset. De norske myndighetene hevder derfor i bunn og grunn at i en hypotetisk situasjon der Entra var pålagt vanlig dokumentavgift, ville de fortsatt valgt netto nåverdi-metoden og anvendt de samme forutsetningene ved beregning av salgsprisen. Å godta et slikt argument ville være å gjøre virkeområdet for EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1 avhengig av en EØS-stats evne til å overbevise Overvåkningsorganet og EFTA-domstolen om at den ville tatt imaginære skritt i hypotetiske situasjoner.

Overvåkningsorganet understreker til slutt at i de ytterst få sakene der Domstolen – i ulike typer situasjoner – har godtatt et *quid pro quo*-argument, har det alltid vært en forutsetning at utjevning-mekanismen var fastsatt på forhånd (og ikke *ex post facto*) på en klart definert, objektiv og gjennomiktig måte⁽⁵⁵⁾. Det er imidlertid ikke noe sted i forarbeidene til den relevante lovgivningen presisert at en forutsetning for å gi fordelene gjennom fritaket for betaling av dokumentavgift, var at denne fordelene ble fulgt av en høyere verdivurdering for den relevante eiendommen enn det en privat part ville betalt for bygget ved et åpent salg. De norske myndighetenes argument om at Entra ikke fikk en fordel sammenliknet med i en situasjon der de måtte betalt dokumentavgift, ser ut til å være i strid med det uttrykkelig erklærte formålet for at Entra ble fritatt for dokumentavgift. Som nevnt ovenfor i nr. 1.3.1 ble det i regjeringens forslag til Stortinget forklart at formålet for fritaksbestemmelsen var at Entra ikke skulle bære den økonomiske byrden av dokumentavgiften,

⁽⁵⁵⁾ En tilsvarende tilnærming på et beslektet statsstøtteområde er omtalt i sak C-280/00, *Altmark Trans GmbH*, [2003] saml. I-7747 (nr. 83–95). Se også generaladvokat Jacobs nr. 117–129 i sak C-126/01 *GEMO*, [2003] saml. I-13769.

ettersom private konkurrerende foretak i stor utstrekning kunne unngå denne byrden ved hjelp av andre midler. Med andre ord er det i forslaget til Stortinget en underliggende forutsetning om at betaling av dokumentavgift virkelig ville satt Entra i en mindre økonomisk gunstig posisjon enn dersom Entra ikke betalte avgiften. Det var dessuten Stortingets intensjon at Entra ikke skulle settes i denne ufordelaktige posisjonen.

1.3.3 *Konklusjon om fordel*

Konklusjonen er at Overvåkningsorganet fastholder at paragraf 3 i den omstridte loven ga Entra en fordel i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

1.4 *Tiltaket må vri eller true med å vri konkurransen, og det må påvirke samhandelen mellom avtalepartene*

I åpningsvedtaket trakk Overvåkningsorganet den foreløpige konklusjon at tiltaket truet med å vri konkurransen og påvirke samhandelen mellom EØS-statene i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Norske myndigheter hevdet derimot at det aktuelle tiltaket ”ikke vil påvirke samhandelen mellom avtalepartene”, og at Overvåkningsorganet må vurdere det relevante markedet. De norske myndighetene hevder videre at ”ikke-norske investorer har ikke vært virksomme i det norske eiendomsmarkedet”⁽⁵⁶⁾.

Det europeiske fellesskaps domstol har uttalt⁽⁵⁷⁾ at konkurransen vris fra det øyeblikk statens finansielle støtte styrker et foretaks posisjon overfor et konkurrerende foretak. Tildelingen av støtte reduserer kostnadene og gir dermed mottakerne et konkurransefortrinn framfor dem som må betale alle kostnadene selv. På denne bakgrunn anser Overvåkningsorganet at støtten som er gitt til Entra i form av fritaket for dokumentavgift, vred konkurransen i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Norske myndigheter har heller ikke hevdet at konkurransen ikke er blitt vridd (men bare at samhandelen ikke er påvirket).

Når det gjelder spørsmålet om påvirkning av samhandelen, må det undersøkes om den aktuelle støtten kunne føre til en styrket posisjon for et foretak sammenliknet med andre foretak de konkurrerer med gjennom samhandelen innen EØS⁽⁵⁸⁾. Som EFTA-domstolen fastholdt, kreves det ikke at Overvåkningsorganet fastslår at støtten har en merkbar virkning på handelen mellom avtalepartene, bare at den undersøker hvorvidt støtten vil kunne få en slik virkning⁽⁵⁹⁾. Kriteriet om virkning på samhandelen er derfor blitt tradisjonelt tolket på en ikke-begrensende måte slik at et tiltak generelt sett anses som statsstøtte dersom det kan påvirke samhandelen mellom EØS-statene⁽⁶⁰⁾.

Kapittel 17B.3 nr. 2 i Overvåkningsorganets retningslinjer for statsstøtte lyder: ”i henhold til etablert rettspraksis er, for denne bestemmelses formål, kriteriet om at samhandelen skal være påvirket oppfylt dersom mottakerforetaket viderefører en økonomisk virksomhet som omfatter samhandel mellom avtalepartene”. Støtte kan imidlertid påvirke samhandelen i EØS selv om mottakerforetaket ikke selv deltar i virksomhet over grensene⁽⁶¹⁾. Grunnen er at tildeling av statsstøtte til et foretak kan føre til at forsyningen innenlands opprettholdes eller økes, noe som vil redusere de mulighetene foretak etablert i andre EØS-stater har til å tilby sine tjenester på markedet i denne staten⁽⁶²⁾.

Ifølge Entrass årsrapport for 2001 er Entra engasjert i ”utleie, forvaltning, drift samt kjøp og salg av fast eiendom i Norge”.

⁽⁵⁶⁾ Se brev av 16. september 2004 fra Nærings- og handelsdepartementet.

⁽⁵⁷⁾ Sak 730/79 *Philip Morris Holland BV mot Kommisjonen*, [1980] saml. 2671, nr. 11.

⁽⁵⁸⁾ Se blant annet sak C-126/01, *Gemo*, dom av 20. november 2003; sak E-6/98 *Den norske stat mot EFTAs overvåkningsorgan*, [1999] EFTA Court Report, s. 76, nr. 59; sak 730/79, *Philip Morris mot Kommisjonen*, [1980] saml. 2671, nr. 11.

⁽⁵⁹⁾ Forente saker E-5/04, E-6/04 og E-7/04 *Fesil, PIL og Kongeriket Norge mot EFTAs overvåkningsorgan*, dom av 21. juli 2005, nr. 94.

⁽⁶⁰⁾ Forente saker T-298/97 – T-312/97 m.fl., *Alzetta a.o. mot Kommisjonen*, [2000] saml. 2319, nr. 76–78.

⁽⁶¹⁾ Sak T-55/99, *CETM mot Kommisjonen*, [2000] saml. II-3207, nr. 86.

⁽⁶²⁾ Sak C-303/88, *Italia mot Kommisjonen*, [1991] saml. I-1433, nr. 27; forente saker C-278/92 til C-280/92, *Spania mot Kommisjonen*, [1994] saml. I-4103, nr. 40.

Entra er medlem av Foreningen Næringseiendom⁽⁶³⁾, der medlemmene helt eller delvis utøver samme type virksomhet som Entra. Foreningen Næringseiendom har 74 medlemmer (per oktober 2005). Disse omfatter selskaper som ABB AS–Eiendom, Aberdeen Property Investors, Avantor AS, ICA Eiendom Norge AS, KLP Eiendom AS, Linstow ASA, Mustad Eiendom AS, NCC Property Development AS, Reitan Eiendom AS, Skanska Eiendomsutvikling AS, Smedvig Eiendom AS, Steen & Strøm ASA, Storebrand Eiendom AS, Umoe Sterkoder AS, Veidekke Eiendom AS, Vesta Forsikring AS–Eiendom og Vital Eiendomsforvaltning AS⁽⁶⁴⁾.

Det største norskeide eiendomsselskapet (eller konsernet) er Olav Thon Gruppen. Denne gruppen var også i virksomhet i 2000, da Entra ble etablert. Olav Thon Gruppen eier for tiden 320 eiendommer i Norge og 18 utenlands (hovedsakelig i Brussel). Den første eiendommen i Brussel ble kjøpt i 1988 (Thon Belgium SA). Konsernet har ca. 3400 ansatte. I tillegg til å leie ut kontorer, driver konsernet hoteller, restauranter og kjøpesentre⁽⁶⁵⁾.

Et av selskapene nevnt ovenfor, Linstow AS, eier og utvikler fast eiendom i Norge samt i de baltiske statene, Portugal og Sverige. Linstow AS er heleid av Anders Wilhelmsen Gruppen som kjøpte selskapet og tok det av Oslo Børs i 1999. Anders Wilhelmsen Gruppen er en av eierne av cruiseselskapet Royal Caribbean Cruise Line (RCCL). Linstow AS forvalter blant annet den norske porteføljen (Nordea-porteføljen) av eiendommer eid av Curzon Global Partners. Porteføljen består av 31 eiendommer (per november 2005) spredt i hele Norge. Curzon Global Partners er et London-basert investeringsforvaltningsselskap eid av IXIS AEW Europe (IAE). IAE er en europeisk eiendomsinvesteringsforvalter eid av Groupe Caisse d'Epargne og Caisse des Dépôts i Frankrike. IAE har ansvar for forvaltning av eiendeler til en verdi av ca. 11 milliarder euro⁽⁶⁶⁾.

Et av de andre selskapene, ICA Eiendom Norge AS, er et datterselskap til ICA Fastigheter AB, et svensk selskap. ICA Fastigheter AB er et datterselskap som er heleid av ICA AB. ICA Fastigheter AB bygger, forvalter og selger fast eiendom i Skandinavia og de baltiske landene. Porteføljen har en bokført verdi på 5,7 milliarder svenske kroner, og består hovedsakelig av store bygg og lageranlegg. I tillegg til ICA-butikker og -selskaper tilbyr selskapet også fast eiendom til utenlandske kunder. ICA-gruppen (ICA AB) er et av Nordens ledende detaljister, med litt over 2600 egne og tilknyttede butikker i Skandinavia og de baltiske landene⁽⁶⁷⁾.

På samme tid som Entra ble etablert (i 2000), ble Aberdeen Property Investors Norge AS etablert som et datterselskap til Aberdeen Property Investors. Aberdeen Property Investors er en del av Aberdeen Asset Management PLC, en uavhengig fondsforvaltningsgruppe som er notert på børsen i London. Aberdeen Property Investors forvalter for tiden 7,8 milliarder euro i eiendomsinvesteringer i Nord-Europa, 9 milliarder norske kroner (ca. 1,1 milliard euro) i Norge. Aberdeen Property Investors Norge AS kjøpte i 2001 Norske Liv Eiendom, et annet eiendomsselskap på det norske markedet, og i dag forvalter selskapet eiendomsporteføljene til blant annet NSB, Nordea Liv og API Eiendomsfond. Aberdeen Property Investors har 200 ansatte i Norge⁽⁶⁸⁾.

Blant de ovennevnte selskapene som utøvde virksomhet på det samme markedet som Entra (*utvikling, utleie, forvaltning, drift, salg og kjøp av fast eiendom i Norge*), og som var aktive i 2000 da Entra ble etablert, er det derfor klart at flere hadde ikke-norske eiere, flere var aktive både i og utenfor Norge, og flere forvaltet eiendomsporteføljer eid av utenlandske klienter.

Det følger av beskrivelsen i del I ovenfor at eiendelene og virksomhetene som ble overført til Entra, var utsatt for konkurranse. Følgelig konkurrerer Entra med andre leverandører av bygg/eiendommer. Dette gjelder Entra som eier, kjøper, selger, operatør og forvalter av fast eiendom. Entra driver virksomhet over hele Norge i et marked der økonomiske aktører fra andre EØS-stater er aktive. Som følge av dette er også vilkår 4 oppfylt, ettersom tiltaket påvirker eller truer med å påvirke konkurransen og samhandelen mellom avtalepartene.

⁽⁶³⁾ Foreningen Næringseiendom er medlem av Byggenæringens Landsforening (BNL). BNL er medlem av Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).

⁽⁶⁴⁾ Kilde: <http://www.foreningen-naringsseiendom.no/medlemsbedriftene>

⁽⁶⁵⁾ Kilde: <http://www.olavthon.no>

⁽⁶⁶⁾ Kilde: <http://www.ne.no/linstow>

⁽⁶⁷⁾ Kilde: http://www.ica.no/FrontServlet?s=eiendom&state=eiendom_dynamic&viewid=919&expand=1

⁽⁶⁸⁾ Kilde: <http://www.aberdeenpropertyinvestors.no>

2. Støttens forenlighet med EØS-avtalen

På grunnlag av betraktningene ovenfor, utgjør det berørte avgiftsfritaket støtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1.

De norske myndighetene har hevdet at det berørte tiltaket ikke omfatter støtte, og har ikke lagt fram noen argumenter om forenligheten. Etter vurderingen av sannsynligheten for at statsstøtte foreligger, må det vurderes om en slik støtte kunne være forenlig med EØS-avtalen i henhold til artikkel 61 nr. 2 og 3.

Det er ikke hensiktsmessig å anvende unntakene fastsatt i artikkel 61 nr. 2. Opprettelsen av Entra medfører ikke støtte av sosial karakter som gis de enkelte forbrukere, eller støtte som har til formål å bøte på skader som skyldes naturkatastrofer eller andre eksepsjonelle hendelser.

I henhold til artikkel 61 nr. 3 bokstav a) kan støtten anses som forenlig med EØS-avtalen når den har til formål å fremme økonomisk utvikling i områder der levestandarden er unormalt lav, eller der det er alvorlig underbeskjeftigelse. Ettersom det berørte tiltaket ikke er begrenset til slike områder, får denne bestemmelsen ikke anvendelse. Unntaket fastsatt i artikkel 61 nr. 3 bokstav b) får heller ikke anvendelse. Til slutt, med hensyn til unntaket fastsatt i artikkel 61 nr. 3 bokstav c), kan Overvåkningsorganet ikke se at støtten kan anses å lette utviklingen av enkelte økonomiske virksomheter eller på visse økonomiske områder i henhold til nevnte artikkel. Støtten omfattes derfor ikke av noen av unntakene fastsatt i EØS-avtalens artikkel 61 nr. 3.

3. Saksbehandlingskrav og støttens art

3.1 Plikten til å gi melding

Overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3 lyder: ”EFTAs overvåkningsorgan skal underrettes i tide til å kunne legge fram merknader om eventuelle planer om å gi eller endre støtte.” Støtte som gis uten melding, eller støtte som meldes for sent, dvs. som meldes etter at den er ”iverksatt”, anses som ulovlig støtte.

Fritaket for dokumentavgift som ble gitt ved opprettelsen av Entra, ble ikke meldt til Overvåkningsorganet før det ble iverksatt.

3.2 Tilbakebetaling

Overvåkningsorganet gjør den norske regjeringen oppmerksom på overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1. Fritaket for dokumentavgift ble innført etter at EØS-avtalen trådte i kraft. Enhver støtte i denne saken bør derfor anses som ny støtte. Som nevnt ovenfor er det ikke mottatt noen melding om en slik støtte. Støtten skal i denne saken anses som ulovlig i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 1 bokstav f).

I henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del II artikkel 14 fastsetter Overvåkningsorganet som hovedregel i tilfeller med ulovlig støtte at dersom støtten anses som uforenlig, skal den berørte EFTA-stat kreve tilbake støtte fra mottakeren.

Overvåkningsorganet er av den oppfatning at ingen allmenne prinsipper utelukker tilbakebetaling i dette tilfellet. I henhold til etablert rettspraksis er avskaffelse av ulovlig støtte ved hjelp av tilbakebetaling en logisk konsekvens av at støtten er ulovlig. Derfor kan tilbakebetaling av ulovlig tildelt statsstøtte, med det formål å gjenopprette situasjonen som forelå tidligere, i prinsippet ikke anses som uforenlig med EØS-avtalens mål når det gjelder statsstøtte. Ved å tilbakebetale støtten mister mottakeren den fordel den hadde framfor konkurrentene på markedet, og situasjonen som forelå før støtten ble utbetalt, gjenopprettes⁽⁶⁹⁾. Det følger også av denne virkningen av å tilbakebetale støtten at Overvåkningsorganet som hovedregel, men med unntak under uvanlige omstendigheter, ikke vil gå ut over rammene for sin skjønnsutøvelse, som er etablert gjennom Domstolens rettspraksis, dersom det ber den berørte EFTA-stat om å inndrive beløpene som er gitt i form av ulovlig støtte, ettersom det bare gjenoppretter den tidligere situasjonen⁽⁷⁰⁾. I lys av at

⁽⁶⁹⁾ Jf. sak C-350/93, *Kommisjonen mot Italia*, [1995] saml. I-699, nr. 22.

⁽⁷⁰⁾ Jf. sak C-75/97, *Belgia mot Kommisjonen*, [1999] saml. I-3671, nr. 66, og sak C-310/99, *Italia mot Kommisjonen*, [2002] saml. I-2289, nr. 99.

Overvåkningsorganets overvåkning av statsstøtte i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 er obligatorisk, kan foretak som har mottatt tilskudd, i prinsippet ikke ha en berettiget forventning om at støtten er lovlig med mindre den er gitt i samsvar med framgangsmåten fastsatt i nevnte protokoll⁽⁷¹⁾.

4. Konklusjon

I lys av betraktningene ovenfor anser Overvåkningsorganet at fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr som ble vedtatt i forbindelse med opprettelsen av Entra, er statsstøtte som ikke er forenlig med EØS-avtalens funksjon. Overvåkningsorganet avslutter derfor framgangsmåten fastsatt i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 2 med et negativt vedtak, og pålegger de norske myndighetene å innkreve statsstøtten og påløpte renter fra Entra —

GJORT DETTE VEDTAK:

1. Fritaket for dokumentavgift og tinglysningsgebyr som ble vedtatt ved opprettelsen av Entra Eiendom AS (ref. paragraf 3 i lov av 18. februar 2000, nr. 11) utgjør statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 1. Støtten er tildelt i strid med kravene til saksbehandling i overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3, og omfattes ikke av unntakene i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 nr. 2 eller 61 nr. 3.
2. Den norske regjering skal kreve at Entra betaler den utestående dokumentavgiften og det utestående tinglysningsgebyret samt påløpte renter beregnet på grunnlag av den relevante referanserenten, fra den dato dokumentavgiften skulle vært betalt, til datoen for innbetaling.
3. Den norske regjering skal underrettes per brev med kopi av dette vedtak.
4. Den norske regjering skal innen to måneder etter underretning om dette vedtak underrette EFTAs overvåkningsorgan om de tiltak som er gjort for å oppfylle vedtakets bestemmelser.
5. Kommisjonen for de europeiske fellesskap skal underrettes i samsvar med EØS-avtalens protokoll 27 bokstav d), med kopi av dette vedtak.
6. Andre EFTA-stater, medlemsstater i Den europeiske union og berørte parter skal underrettes gjennom offentliggjøring av dette vedtak i gyldig språkversjon i EØS-delen av Den europeiske unions tidende og EØS-tillegget.
7. Dette vedtak har gyldighet i engelsk språkversjon.

Utferdiget i Brussel, 14. desember 2005.

For EFTAs overvåkningsorgan,

Einar M. Bull
President

Kurt Jäger
Medlem av kollegiet

⁽⁷¹⁾ Jf. sak C-169/95, *Spania mot Kommisjonen*, [1997] saml. I-135, nr. 51.

REKOMMANDASJON FRA EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN**2008/EØS/61/02****nr. 119/07/COL****av 16. april 2007****om måling av bakgrunnsnivåene av dioksiner, dioksinlignende PCB og ikke-dioksinlignende PCB i fôrvarer**

EFTAs OVERVÅKNINGSORGAN HAR –

under henvisning til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (heretter kalt EØS-avtalen), særlig artikkel 109 og protokoll 1,

under henvisning til avtalen mellom EFTA-statene om opprettelse av et overvåkningsorgan og en domstol, særlig artikkel 5 nr. 2 bokstav b) og protokoll 1,

under henvisning til rettsakten omhandlet i EØS-avtalens vedlegg II kapittel XII nr. 54zn,

Kommisjonsforordning (EF) nr. 466/2001 av 8. mars 2001 om fastsettelse av øvre grenser for innhold av visse forurensende stoffer i næringsmidler⁽¹⁾,

med senere endringer og som tilpasset til EØS-avtalen gjennom avtalens protokoll 1,

under henvisning til rettsakten omhandlet i EØS-avtalens vedlegg II kapittel XII nr. 54zcc,

Kommisjonsdirektiv 2002/69/EF av 26. juli 2002 om fastsettelse av prøvetakings- og analysemetoder til offentlig kontroll av dioksiner og bestemmelse av dioksinlignende PCB i næringsmidler⁽²⁾,

med senere endringer og som tilpasset til EØS-avtalen gjennom avtalens protokoll 1,

under henvisning til EFTAs overvåkningsorgans vedtak 37/07/COL av 27. februar 2007, som fastsetter at det kompetente medlem av kollegiet skal gjøre vedtaket dersom utkastet til vedtak er i samsvar med uttalelse fra EFTAs komité for næringsmidler (EFC), og ut fra følgende betraktninger:

Kommisjonsforordning (EF) nr. 466/2001 fastsetter øvre grenser for dioksiner og for summen av dioksiner og dioksinlignende polyklorerte bifenyler (PCB) i næringsmidler.

Det er nødvendig å framskaffe pålitelige data over hele Det europeiske økonomiske samarbeidsområde om tilstedeværelsen av dioksiner, furaner og dioksinlignende PCB i et bredt spekter av næringsmidler, for å få et pålitelig bilde av utviklingen over tid av bakgrunnsnivåene av disse stoffene i næringsmidler.

Rekommandasjon nr. 144/06/COL fra EFTAs overvåkningsorgan av 11. mai 2006 om reduksjon av forekomsten av dioksiner, furaner og PCB i fôrvarer og næringsmidler anbefaler at EFTA-statene foretar randomisert overvåking av forekomsten av dioksiner og dioksinlignende PCB samt om mulig ikke-dioksinlignende PCB i næringsmidler i henhold til kommisjonsrekommendasjon 2004/705/EF⁽³⁾.

Rekommandasjon 2004/705/EF anbefaler for medlemsstatene et minsteantall av prøver som skal analyseres årlig for de forskjellige kategoriene næringsmidler, samt rapporteringsformer for resultatene av overvåkingen av bakgrunnsnivåene av dioksiner, furaner og dioksinlignende PCB i næringsmidler.

Det er hensiktsmessig å endre de nåværende overvåkningsprogrammene fastsatt i rekommandasjon 2004/705/EF ved å ta hensyn til erfaringene som er gjort, og at EØS EFTA-statene skal delta i overvåkingen av nivåene av dioksiner, dioksinlignende PCB og ikke-dioksinlignende PCB i næringsmidler,

Det er viktig at data som samles i henhold til denne rekommandasjon rapporteres regelmessig til EFTAs overvåkningsorgan, som i henhold til overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 1 artikkel 2 nr. 1 oversender opplysningene til Kommisjonen, som vil sørge for at dataene blir samlet i en database. Det skal også oversendes data fra senere år innhentet ved hjelp av en analysemetode som tilfredsstillende kravene i kommisjonsdirektiv 2002/69/EF.

⁽¹⁾ EFT L 77 av 16.3.2001, s. 1.

⁽²⁾ EFT L 209 av 6.8.2002, s. 5.

⁽³⁾ EUT L 321, 22.10.2004, s. 4.

Tiltakene fastsatt i denne rekommandasjon er i samsvar med uttalelsen fra EFTAs komité for næringsmidler som bistår EFTAs overvåkningsorgan –

RETTER DENNE REKOMMANDASJON TIL EFTA-STATENE:

1. EFTA-statene skal fra året 2007 og til 31. desember 2008 måle bakgrunnsnivået av dioksiner, furaner og dioksinlignende polyklorete bifenyler (PCB) i næringsmidler, ved å bruke den anbefalte minimumshyppighet av prøver som skal analyseres årlig som angitt i tabellen i vedlegg I.
2. EFTA-statene skal også om mulig foreta analyse for ikke-dioksinlignende PCB i de samme prøver.
3. EFTA-statene skal regelmessig oversende EFTAs overvåkningsorgan opplysningene i formatet fastsatt i vedlegg II, slik at de skal kunne samles i en database. Det skal også oversendes data fra senere år innhentet ved hjelp av en analysemetode som tilfredsstillende kravene i kommisjonsdirektiv 2002/69/EF.
4. Henvisninger til rekommandasjon 2004/705/EF i EFTAs overvåkningsorgans rekommandasjon 144/06/COL av 11. mai 2006 skal forstås som henvisninger til denne rekommandasjon.

Utferdiget i Brussel, 16. april 2007.

For EFTAs overvåkningsorgan

Kristján Andri Stefánsson
Medlem av kollegiet

Niels Fenger
Direktør

VEDLEGG I

Tabell: Oversikt over anbefalt minste antall næringsmiddelprøver som skal analyseres årlig. Fordeling av prøvene på grunnlag av produksjon i hvert land. Det bør rettes særlig oppmerksomhet mot næringsmidler som forventes å ha større variasjon i bakgrunnsnivåer av dioksiner, furaner og dioksinlignende PCB. Dette er særlig tilfelle for fisk.

Produkter, også inkludert avledete produkter	Akvakultur (*)	Vill, fanget fisk (**)	Kjøtt (***)	Melk (****)	Egg (*****)	Annet (*****)	Samlet
Antall prøver	57	163	18	6	6	7	257
Norge	54	94	11	3	4	4	170
Island	3	69	7	3	2	3	87

Merknader til tabellen

Tallene i tabellen er minimumstall. EØS EFTA-statene kan gjerne ta flere prøver.

(*) *Akvakultur*: Akvakultur-prøvene fordeles per fiskeslag proporsjonalt med produksjonen.

(**) *Vill, fanget fisk*: Prøvene for vill fanget fisk fordeles per fiskeslag proporsjonalt med fangsten. Vær særlig oppmerksom på vill, fanget ål.

(***) *Kjøtt*: I tillegg til kjøtt og kjøttprodukter fra storfe, svin, høns og sau, bør det tas et signifikant antall prøver av hestekjøtt, reinsdyrkjøtt, geitekjøtt, kaninkjøtt, hjortekjøtt og vilt.

(****) *Melk*: En stor andel av prøvene fra melk bør tas fra melk fra bondegårder (hovedsakelig kumelk). Det bør også tas prøver av annen melk og andre melkeprodukter enn kumelk (geitemelk osv.).

(*****) *Egg*: Vær særlig oppmerksom på egg fra frittgående høner. Det bør også tas prøver av andegg, gåseegg og vaktelegg.

(******) *Annet*: I denne kategorien bør man være særlig oppmerksom på:

- næringstilskudd (særlig de som er basert på marin olje),
- spedbarn- og barnemat,
- næringsmiddelprodukter med opphav i regioner der det, f.eks. som følge av klimatiske forhold som har ført til oversvømmelser, har skjedd endringer i produksjonsforholdene som kunne påvirke konsentrasjonen av dioksiner og dioksinlignende PCB i matvareprodukter fra regionen.

VEDLEGG II

A. Forklaring til skjemaet for analyseresultater for dioksiner, furaner og dioksinlignende PCB og andre PCB i næringsmidler**1. Generelle opplysninger om de analyserte prøvene**

Prøvenummer: prøvens identifikasjonskode.

Land: navn på den medlemsstat der målingen er foretatt.

År: året da målingen ble foretatt.

Produkt: næringsmiddel som er analysert – beskrives så presist som mulig.

Trinn i markedsføringen: sted der produkter (prøven) ble innhentet.

Vev: del av produktet som ble analysert.

Visning av resultater: Resultatet vises ut fra grunnlaget som maksimumsnivåene er fastsatt fra. Ved analyse for ikke-dioksinlignende PCB anbefales det på det sterkeste å uttrykke nivåene på samme grunnlag.

Prøvetakingsmetode: tilfeldig utvalg – analyseresultater fra målrettet prøvetaking kan også rapporteres, men det må være klart angitt at prøvetakingen har vært målrettet, og at den ikke nødvendigvis gjenspeiler vanlige bakgrunnsnivåer.

Antall delprøver: dersom den analyserte prøven er en samleprøve, angi antall delprøver (antallet atskilte prøver). Dersom analyseresultatet bygger utelukkende på én prøve, skal dette oppgis. Antallet delprøver i en samleprøve kan variere. Vennligst angi derfor dette for hver prøve.

Produksjonsmetode: konvensjonell/organisk (så detaljert som mulig).

Område: oppgi, dersom det er relevant, i hvilket distrikt eller hvilken region prøven ble tatt, om mulig med angivelse av om det dreier seg om et landbruksområde, et byområde, et industriområde, en havn, åpent hav osv., f.eks.: *Brussel – byområde, Middelhavet – åpent hav*. Det er særlig viktig å angi område i tilfeller der prøven er tatt av næringsmidler framstilt i regioner som har vært oversvømt.

Fettinnhold (%): prosentvis fettinnhold i prøven.

Vanninnhold (%): Prosentvis vanninnhold i prøven (om tilgjengelig).

2. Generelle opplysninger om analysemetoden

Analysemetode: angi hvilken metode som er brukt.

Akkrediteringsstatus: angi om analysemetoden er godkjent eller ikke.

Usikkerhet: analysemetodens beslutningsgrense eller prosentvise måleusikkerhet.

Metode for fett ekstraksjon benyttet: angi metoden for fett ekstraksjon som er brukt for å bestemme fettinnholdet i prøven.

3. Analyseresultater

Dioksiner, furaner, dioksinlignende PCB: Resultatene for hver forbindelse skal rapporteres i ppt – pikogram/gram (pg/g).

Ikke-dioksinlignende PCB: resultatene for hver forbindelse skal rapporteres i ppb – nanogram/gram (ng/g) eller mikrogram/kilo (µg/kg).

Grense for mengdebestemmelse (LOQ): Grense for mengdebestemmelse i pg/g (for dioksiner, furaner og dioksinlignende PCB9 eller µg/kg – ng/g (for ikke-dioksinlignende PCB).

For forbindelser som er påvist, men der mengden ligger under grensen for mengdebestemmelse (LOQ), skal resultatene angis som < LOQ (der grensen for mengdebestemmelse skal rapporteres som en verdi).

For PCB-forbindelser som er analysert i tillegg til PCB-6 og dioksinlignende PCB, må antallet PCB-forbindelser legges til i skjemaet, f.eks. *31, 99, 110* osv. Legg til nye kolonner på slutten av skjemaet dersom prøven er analysert for flere PCB-forbindelser enn det er kolonner.

4. *Generelle merknader til tabellen*

- Rapportering av gjenvinningsprosent

Rapportering av gjenvinningsprosent er valgfritt dersom gjenvinningsprosenten for en forbindelse ligger i området 60–120 %. Dersom gjenvinningsprosenten for en forbindelse ligger utenfor dette området, må den rapporteres.

- Rapportering av grense for mengdebestemmelse

Rapportering av denne grensen er ikke påkrevet, men i kolonnen med resultater må forbindelsene som ikke er tallfestet angis som < LOQ (effektiv verdi).

- Rapportering av TEQ-verdi for enkeltforbindelser

Kolonnene for TEW-verdier for de enkelte forbindelsene er valgfri.

B. Skjema for rapportering av forbindelsesessifikke analyseresultater for dioksiner, furaner, dioksinlignende PCB og andre PCB i næringsmidler

Land	
År	
Produkt	
Trinn i markedsføringen	
Vev	
Visning av resultater	
Prøvetakingsmetode	
Prøvenummer	
Produksjonsmetode	
Område	
Antall delprøver	
Fettinnhold (%)	
Vanninnhold (%)	

Merknader
Opplysninger om: Analysemetode Akkrediteringsstatus Usikkerhet (beslutningsgrense eller konfidensintervall) Metode for fettestraksjon benyttet

1	Dioksiner og furaner (pg/g)	Forbindelser	TEF	LOQ (se merknader)	Gjenvinning (%) (se merknader)	Resultater	TEQ (se merknader)
		2,3,7,8 - TCDD	1				
		1,2,3,7,8 - PeCDD	1				
		1,2,3,4,7,8 - HxCDD	0,1				
		1,2,3,6,7,8 - HxCDD	0,1				
		1,2,3,7,8,9 - HxCDD	0,1				
		1,2,3,4,6,7,8 - HpCDD	0,01				
		OCDD	0,0001				
		2,3,7,8 - TCDF	0,1				
		1,2,3,7,8 - PeCDF	0,05				
		2,3,4,7,8 - PeCDF	0,5				
		1,2,3,4,7,8 - HxCDF	0,1				
		1,2,3,6,7,8 - HxCDF	0,1				
		1,2,3,7,8,9 - HxCDF	0,1				
		2,3,4,6,7,8 - HpCDF	0,1				
		1,2,3,4,6,7,8 - HpCDF	0,01				
		1,2,3,4,7,8,9 - HpCDF	0,01				
		OCDF	0,0001				

Samlet TEQ-PCDD/PCDF
Øvre verdi
Mellomverdi
Nedre verdi

	Ikke-orto PCB (pg/g)	PCB-forbindelser	TEF	LOQ	Gjenvinning (%) (se merknader)	Resultater	TEQ (se merknader)
2		PCB-77	0,0001				
		PCB-81	0,0001				
		PCB-126	0,1				
		PCB-169	0,01				
3	Mono-orto PCB (pg/g)	PCB-forbindelser	TEF	LOQ	Gjenvinning (%) (se merknader)	Resultater	TEQ (se merknader)
		PCB-105	0,0001				
		PCB-114	0,0005				
		PCB-118	0,0001				
		PCB-123	0,0001				
		PCB-156	0,0005				
		PCB-157	0,0005				
		PCB-167	0,00001				
		PCB-189	0,0001				
		Samlet TEQ-PCB					
						Øvre verdi	
						Mellomverdi	
						Nedre verdi	

Godkjenning av statsstøtte i henhold til EØS-avtalens artikkel 61 og overvåknings- og domstolsavtalens protokoll 3 del I artikkel 1 nr. 3 **2008/EØS/61/03**

Vedtak i EFTAs overvåkningsorgan om ikke å reise innsigelser

Vedtaksdato: 9. juli 2008

Saksnummer: 64967

EFTA-stat: Norge

Tittel (og/eller navnet på mottakeren): Ordning for skatterefusjon for sjøfolk om bord på passasjerskip i Norsk ordinært skipsregister (NOR)

Juridisk grunnlag: Stortingets budsjettvedtak nr. 616 av 20. juni 2008

Type tiltak: Skatterefusjon

Formål: Hovedformålet med ordningen for skatterefusjon for sjøfolk er å trygge og øke sysselsettingen av sjøfolk fra Norge og EØS-landene, sikre rekruttering og kvalifisert opplæring av sjøfolk, og styrke konkurransevnen til foretak som ansetter slike sjøfolk. Samtidig har ordningen et bredere strategisk formål om å bevare og utvikle kunnskapen i sjøfartsnæringen generelt, og styrke sikkerheten.

Budsjett: Budsjettet for ordningen for budsjettåret 2008 er NOK 1 777 millioner (ca. EUR 223,3 millioner) etter gjennomføring av de meldte endrede beløp.

Støtteintensitet: Skipsredere får refundert skatter og trygdebidrag innkrevd fra sjøfolkene, samt trygdebidrag betalt av skipsrederen. Beløpene som refunderes vil aldri overskride det som er innbetalt i inntektsskatt og trygdebidrag. Etter den meldte endringen er maksimalbeløpet for refusjon i 2008 satt til NOK 198 000 (EUR 24 884) per sjømann per år.

Varighet: Inntil 1. januar 2016

Økonomiske sektorer: Maritim sektor

Navn og adresse til myndigheten som gir støtten: Nærings- og handelsdepartementet, Postboks 8014 Dep, N-0030 Oslo

Teksten til vedtaket, der alle fortrolige opplysninger er fjernet, foreligger på EFTAs overvåkningsorgans nettsider: <http://www.eftasurv.int/fieldsowork/fieldstateaid/stateaidregistry/>

EFTA-DOMSTOLEN

DOMSTOLENS DOM**2008/EØS/61/04****av 20. juni 2008****i sak E-8/07 mellom****Celina Nguyen**

og

Den norske stat v/Justis- og politidepartementet

(Obligatorisk forsikring for erstatningsansvar med hensyn til motorvogner – direktiv 72/166/EØF, 84/5/EØF og 90/232/EØF – erstatning for ikke-økonomisk skade – vilkår for statens erstatningsansvar – tilstrekkelig kvalifisert brudd)

I sak E-8/07 mellom Celina Nguyen og Den norske stat v/Justis- og politidepartementet – ANMODNING til EFTA-domstolen fra Oslo tingrett om tolkningen av EØS-avtalen, med særskilt henvisning til følgende rettsakter omhandlet i vedlegg IX:

- rettsakten omhandlet i nr. 8 i vedlegg IX (rådsdirektiv 72/166/EØF av 24. april 1972 om tilnærming av medlemsstatenes lovgivning om ansvarsforsikring for motorvogn og kontroll med at forsikringsplikten overholdes ("første motorvognforsikringsdirektiv"))
 - rettsakten omhandlet i nr. 9 i vedlegg IX (annet rådsdirektiv 84/5/EØF av 30. desember 1983 om tilnærming av medlemsstatenes lovgivning om ansvarsforsikring for motorvogn ("annet motorvognforsikringsdirektiv"))
 - rettsakten omhandlet i nr. 10 i vedlegg IX (tredje rådsdirektiv 90/232/EØF av 14. mai 1990 om tilnærming av medlemsstatenes lovgivning om ansvarsforsikring for motorvogn ("tredje motorvognforsikringsdirektiv"))
- har EFTA-domstolen, sammensatt av Carl Baudenbacher, president, og dommerne Thorgeir Örlygsson (saksforberedende dommer) og Ola Mestad (ad hoc) 20. juni 2008 avgitt følgende rådgitte uttalelse:
1. Det er ikke forenlig med første, annet og tredje motorvognforsikringsdirektiv å unnta oppreisning for ikke-økonomisk skade ("tort og smerte"), som er en form for erstatningsansvar, fra den obligatoriske forsikringsordningen etter nasjonal rett.
 2. Det å unnta oppreisning for ikke-økonomisk skade ("tort og smerte"), som er en form for erstatningsansvar, fra den obligatoriske forsikringsordningen etter nasjonal rett, utgjør et tilstrekkelig kvalifisert brudd på EØS-retten til å kunne utløse erstatningsansvar for staten.

EF-ORGANER

KOMMISJONEN

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning

2008/EØS/61/05

(Sak COMP/M.5168 – EADS/SSTL)

1. Kommisjonen mottok 10. oktober 2008 melding i henhold til artikkel 4 og etter henvisning i henhold til artikkel 4 nr. 5 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det nederlandske foretaket European Aeronautic Defence and Space Company EADS ("EADS") ved kjøp av aksjer overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele det britiske foretaket Surrey Satellite Technology Limited Applied ("SSTL").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - EADS: produksjon av fly, telekommunikasjonsutstyr, forsvars- og sikkerhetssystemer og satellitter,
 - SSTL: produksjon av satellitter.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 264 av 17.10.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5168 – EADS/SSTL, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5264 – Invitrogen/Applied Biosystems)

2008/EØS/61/06

1. Kommisjonen mottok 7. oktober 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det amerikanske foretaket Invitrogen Corporation ("Invitrogen") ved kjøp av aksjer overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele det amerikanske foretaket Applied Biosystems Inc. ("Applied Biosystems").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Invitrogen: levering av reagenser, sera, celle- og vevskulturmedier til akademisk forskning, farmasøytisk industri og kommersielle markeder,
 - Applied Biosystems: levering av instrumentbaserte systemer, forbruksvarer, programvare og tjenester til akademisk forskning, farmasøytisk industri og kommersielle markeder.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 261 av 14.10.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5264 – Invitrogen/Applied Biosystems, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5306 – Metso Power/Wärtsilä Finland/JV)
Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte

2008/EØS/61/07

1. Kommisjonen mottok 10. oktober 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der de finske foretakene Metso Power Oy ("Metso Power") og Wärtsilä Finland Oy ("Wärtsilä Finland") i fellesskap overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over det finske foretaket Noviter Oy ("Noviter").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - Metso Power: konstruksjon, utvikling og produksjon av maskiner, deriblant kjeleanlegg,
 - Wärtsilä Finland: produksjon av kraftsystemer, motorer og turbiner samt kraft- og varmeanlegg,
 - Noviter: konstruksjon og framstilling av kjeleanlegg.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 264 av 17.10.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5306 – Metso Power/Wärtsilä Finland/JV, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/61/08****(Sak COMP/M.5317 – IBM/ILOG)**

1. Kommisjonen mottok 6. oktober 2008 melding i henhold til artikkel 4 og etter henvisning i henhold til artikkel 4 nr. 5 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det amerikanske foretaket International Business Machines Corporation ("IBM") overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele det franske foretaket ILOG S.A. ("ILOG") gjennom et offentlig kjøpstilbud kunngjort 28. juli 2008.
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - IBM: utvikling, produksjon og markedsføring av en lang rekke IT-løsninger, deriblant programvare, datasystemer, lagringsmedier, mikroelektronikk og tjenester, inkludert konsulent-tjenester og IT-infrastrukturtenester,
 - ILOG: utvikling, produksjon og markedsføring av regelbaserte systemer for forretningslogikk, optimaliseringsprogrammer, visualiseringsprogrammer og brukerprogrammer for styring av leveransekjeder.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 259 av 11.10.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5317 – IBM/ILOG, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

Forhåndsmelding om en foretakssammenslutning**2008/EØS/61/09****(Sak COMP/M.5356 – GameStop/Micromania)****Sak som kan bli behandlet etter forenklet framgangsmåte**

1. Kommisjonen mottok 13. oktober 2008 melding i henhold til artikkel 4 i rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽¹⁾ om en planlagt foretakssammenslutning der det amerikanske foretaket GameStop Corp. ("GameStop") ved kjøp av aksjer og andre verdipapirer overtar kontroll i henhold til rådsforordningens artikkel 3 nr. 1 bokstav b) over hele det franske foretaket SAS SMFI Micromania ("Micromania").
2. De berørte foretakene har virksomhet på følgende områder:
 - GameStop: detaljsalg av videospillprodukter og tilbehør, hovedsakelig i USA og visse andre land,
 - Micromania: detaljsalg av videospillprodukter i Frankrike.
3. Etter en foreløpig undersøkelse finner Kommisjonen at den meldte foretakssammenslutningen kan komme inn under virkeområdet for rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det er imidlertid ikke gjort endelig vedtak på dette punkt. Det gjøres oppmerksom på at denne saken kan bli behandlet etter framgangsmåten fastsatt i kommisjonskunngjøringen om forenklet framgangsmåte for behandling av visse foretakssammenslutninger etter rådsforordning (EF) nr. 139/2004⁽²⁾.
4. Kommisjonen innbyr interesserte parter til å framlegge eventuelle merknader til den planlagte foretakssammenslutningen for Kommisjonen.

Merknadene må være Kommisjonen i hende senest ti dager etter at dette ble offentliggjort i EUT C 264 av 17.10.2008. Merknadene sendes til Kommisjonen per faks (faksnr. +32 (0)2 296 43 01 eller +32 (0)2 296 72 44) eller med post, med referanse COMP/M.5356 – GameStop/Micromania, til følgende adresse:

European Commission
Directorate-General for Competition
Merger Registry
J-70
B-1049 Bruxelles/Brussel

⁽¹⁾ EUT L 24 av 29.1.2004, s. 1.

⁽²⁾ EUT C 56 av 5.3.2005, s. 32.

Tilbakekalling av en forhåndsmelding (Sak COMP/M.4989 – Ålø/MX)**2008/EØS/61/10**

Kommisjonen mottok 29. mai 2008 melding om en planlagt foretakssammenslutning mellom foretakene Ålø og MX. Foretakene underrettet 6. august 2008 Kommisjonen om at de trakk tilbake meldingen.

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2008/EØS/61/11****(Sak COMP/M.5039 – Brose Fahrzeugteile/Continental Assets)**

Kommisjonen vedtok 7. mars 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på tysk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5039. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2008/EØS/61/12****(Sak COMP/M.5048 – Ingersoll Rand/Trane)**

Kommisjonen vedtok 10. april 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5048. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5051 – APW/GMG/EMAP)**

2008/EØS/61/13

Kommisjonen vedtok 7. mars 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5051. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5120 – ArcelorMittal/Gonvarri/SSC Brazil)**

2008/EØS/61/14

Kommisjonen vedtok 14. mai 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5120. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5155 – Mondi/Loparex Assets)**

2008/EØS/61/15

Kommisjonen vedtok 20. august 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5155. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5158 – Strabag/Kirchhoff)**

2008/EØS/61/16

Kommisjonen vedtok 15. juli 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på tysk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5158. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5164 – MSREF/Crowne Plaza Wiesbaden Hotel)**

2008/EØS/61/17

Kommisjonen vedtok 26. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5164. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5249 – Edison/Hellenic Petroleum/JV)**

2008/EØS/61/18

Kommisjonen vedtok 27. august 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5249. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5255 – TDK/Epcos)

2008/EØS/61/19

Kommisjonen vedtok 15. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5255. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5272 – Sony/SonyBMG)

2008/EØS/61/20

Kommisjonen vedtok 15. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5272. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2008/EØS/61/21****(Sak COMP/M.5277 – Zurich/Banco Sabadell/BanSabadell Vida/
BanSabadell Pensiones/BanSabadell Generales)**

Kommisjonen vedtok 4. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5277. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning**2008/EØS/61/22****(Sak COMP/M.5284 – Klépierre/ABP/Steen & Strøm)**

Kommisjonen vedtok 23. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5284. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5290 – Phoenix/CERP Lorraine-Répartition France)**

2008/EØS/61/23

Kommisjonen vedtok 30. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5290. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

**Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5292 – Tata/Mubadala/Lochmore/Piaggio)**

2008/EØS/61/24

Kommisjonen vedtok 30. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på engelsk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5292. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5303 – Arques/SHC)

2008/EØS/61/25

Kommisjonen vedtok 25. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på tysk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5303. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

Vedtak om å ikke gjøre innsigelse mot en meldt foretakssammenslutning
(Sak COMP/M.5305 – Strabag/DeTe Immobilien)

2008/EØS/61/26

Kommisjonen vedtok 25. september 2008 å ikke gjøre innsigelse mot ovennevnte meldte foretakssammenslutning, og å erklære den forenlig med det felles marked. Vedtaket er gjort på grunnlag av artikkel 6 nr. 1 bokstav b) i rådsforordning (EF) nr. 139/2004. Det foreligger i uavkortet tekst bare på tysk, og vil bli offentliggjort etter at eventuelle forretningshemmeligheter er fjernet. Vedtaket kan fås:

- på Europa-nettstedet for konkurransesaker, på <http://ec.europa.eu/comm/competition/mergers/cases/>. Dette nettstedet inneholder ulike funksjoner som gjør det lettere å finne et bestemt vedtak, med mulighet for å søke på blant annet foretaksnavn, saksnummer, dato og saksområde,
- i elektronisk form på nettstedet EUR-Lex, under dokumentnummer 32008M5305. EUR-Lex gir tilgang til Det europeiske fellesskaps regelverk på Internett (<http://eur-lex.europa.eu/>).

2008/EØS/61/27

Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringsstillatelser for legemidler fra 1. juni 2008 til 30. juni 2008

(Kunngjort i henhold til artikkel 13 eller 38 i europaparlamentets- og rådsforordning (EØF) nr. 726/2004)⁽¹⁾

– Utstedelse av markedsføringsstillatelser (artikkel 13 i forordning (EF) nr. 726/2004): Godkjent

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	INN (International Non-Proprietary Name)	Innehaver av markedsførings- tillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Legemiddelform	ATC-kode (Anatomisk- terapeutisk-kjemisk legemiddelregister)	Meldingsdato
10.6.2008	Tyverb	Lapatinib	Glaxo Group Limited Berkeley Avenue Greenford Middlesex UB6 0NN United Kingdom	EU/1/07/440/001–002	Filmdrasjerte tabletter	L01XE07	12.6.2008

⁽¹⁾ EUT L 136 av 30.4.2004, s. 1.

– Endring av markedsføringstillatelser (artikkel 13 i forordning (EF) nr. 726/2004): Godkjent

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
2.6.2008	Xyrem	UCB Pharma Ltd. 208 Bath Road Slough Berkshire SL1 3WE United Kingdom	EU/1/05/312/001	4.6.2008
2.6.2008	Dafiro	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/371/001-033	4.6.2008
2.6.2008	Copalia	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/372/001-033	4.6.2008
3.6.2008	Exforge	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/370/001-033	5.6.2008
3.6.2008	Imprida	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/373/001-003	5.6.2008
4.6.2008	Evoltra	Bioenvision Limited Bassett House 5 Southwell Park Road Camberley Surrey GU15 3PU United Kingdom Genzyme Europe BV Gooimeer 10 1411 DD Naarden Nederland	EU/1/06/334/001-004	6.6.2008
6.6.2008	Vaniqa	Shire Pharmaceutical Contracts Ltd Hampshire International Business Park Chineham Basingstoke Hampshire RG24 8EP United Kingdom Laboratorios Almirall S.A. Ronda General Mitre 151 E-08022 Barcelona	EU/1/01/173/001-003	10.6.2008 11.6.2008
10.6.2008	Olanzapine Neopharma	Neopharma Limited 57 High Street Odiham Hampshire RG29 1LF United Kingdom	EU/1/07/426/001-011	12.6.2008
10.6.2008	Imprida	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/373/001-033	12.6.2008

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
10.6.2008	Irbesartan BMS	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/06/375/001-033	12.6.2008
10.6.2008	Exforge	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/370/001-033	12.6.2008
10.6.2008	Copalia	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/372/001-033	12.6.2008
10.6.2008	Aprovel	Sanofi Pharma Bristol-Myers Squibb SNC 174 avenue de France F-75013 Paris	EU/1/97/046/001-039	12.6.2008
10.6.2008	Olanzapine Teva	Teva Pharma B.V Computerweg 10 DR Utrecht 3542 Nederland	EU/1/07/427/001-057	12.6.2008
10.6.2008	Karvea	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/97/049/001-039	12.6.2008
10.6.2008	Karvezide	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/98/085/001-034	12.6.2008
10.6.2008	CoAprovel	Sanofi Pharma Bristol-Myers Squibb SNC 174, avenue de France F-75013 Paris	EU/1/98/086/001-034	12.6.2008
10.6.2008	Irbesartan HCT BMS	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/06/369/001-028	12.6.2008
10.6.2008	Irbesartan HCT Winthrop	Sanofi Pharma Bristol-Myers Squibb SNC 174, avenue de France F-75013 Paris	EU/1/06/377/001-028	12.6.2008
10.6.2008	Dafiro	Novartis Europharm Limited Wimblehurst Road Horsham West Sussex RH12 5AB United Kingdom	EU/1/06/371/001-033	12.6.2008
11.6.2008	Irbesartan Winthrop	Sanofi Pharma Bristol-Myers Squibb SNC 174, avenue de France F-75013 Paris	EU/1/06/376/001-033	13.6.2008

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
12.6.2008	Optison	GE Healthcare AS Nycoveien 1-2 P.O.Box 4220 Nydalen N-0401 Oslo	EU/1/98/065/001-002	16.6.2008
17.6.2008	Xenical	Roche Registration Ltd 6 Falcon Way Shire Park Welwyn Garden City AL7 1TW United Kingdom	EU/1/98/071/001-006	19.6.2008
18.6.2008	Insuman	Sanofi-Aventis Deutschland GmbH D-65926 Frankfurt am Main	EU/1/97/030/028-139	20.6.2008
18.6.2008	Novomix	Novo Nordisk A/S Novo Allé DK-2880 Bagsværd	EU/1/00/142/004-005 EU/1/00/142/009-022	20.6.2008
18.6.2008	Insulin Human Winthrop	Sanofi-Aventis Deutschland GmbH D-65926 Frankfurt am Main	EU/1/06/368/001-057	20.6.2008
18.6.2008	Norvir	Abbott Laboratories Ltd Queenborough Kent ME11 5EL United Kingdom	EU/1/96/016/001 EU/1/96/016/003-004	20.6.2008
18.6.2008	Remicade	Centocor B.V. Einsteinweg 101 2333 CB Leiden Nederland	EU/1/99/116/001-003	20.6.2008
18.6.2008	Atripla	Bristol-Myers Squibb and Gilead Sciences Ltd Unit 13 Stillorgan Industrial Park Blackrock Co. Dublin Ireland	EU/1/07/430/001	23.6.2008
18.6.2008	Tamiflu	Roche Registration Ltd 6 Falcon Way Shire Park Welwyn Garden City AL7 1TW United Kingdom	EU/1/02/222/001-004	20.6.2008
18.6.2008	Parareg	Dompé Biotec S.p.A. Via San Martino 12 I-20122 Milano	EU/1/04/293/001-012	20.6.2008
18.6.2008	Agenerase	Glaxo Group Ltd. Greenford Road Greenford Middlesex UB6 0NN United Kingdom	EU/1/00/148/001-004	20.6.2008
18.6.2008	Renagel	Genzyme Europe B.V. Gooimeer 10 NL-1411 DD Naarden	EU/1/99/123/005-012	20.6.2008
19.6.2008	Twinrix Paediatric	GlaxoSmithKline Biologicals s.a. rue de l'Institut 89 B-1330 Rixensart	EU/1/97/029/001-010	23.6.2008
19.6.2008	Rotarix	GlaxoSmithKline Biologicals s.a. rue de l'Institut 89 B-1330 Rixensart	EU/1/05/330/001-004	23.6.2008
19.6.2008	Cholestagel	Genzyme Europe B.V. Gooimeer 10 NL-1411 DD Naarden	EU/1/03/268/001-004	23.6.2008

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
19.6.2008	Plavix	Sanofi Pharma Bristol-Myers Squibb SNC 174, avenue de France F-75013 Paris	EU/1/98/069/001a- 007b, 008-010	23.6.2008
19.6.2008	Iscover	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/98/070/001a- 007b, 008-010	23.6.2008
19.6.2008	InductOs	Wyeth Europa Ltd. Huntercombe Lane South Taplow Maidenhead Berkshire SL6 0PH United Kingdom	EU/1/02/226/001	23.6.2008
19.6.2008	Paxene	Norton Healthcare Ltd. Albert Basin Royal Docks London E16 2QJ United Kingdom	EU/1/99/113/001-004	24.6.2008
19.6.2008	Mimpara	Amgen Europe B.V. Minervum 7061 NL-4817 ZK Breda	EU/1/04/292/001-012	23.6.2008
19.6.2008	Twinrix Adult	GlaxoSmithKline Biologicals s.a. rue de l'Institut 89 B-1330 Rixensart	EU/1/96/020/001-009	23.6.2008
20.6.2008	PEGASYS	Roche Registration Ltd 6 Falcon Way Shire Park Welwyn Garden City AL7 1TW United Kingdom	EU/1/02/221/001-010	24.6.2008
20.6.2008	Viracept	Roche Registration Ltd 6 Falcon Way Shire Park Welwyn Garden City AL7 1TW United Kingdom	EU/1/97/054/001 EU/1/97/054/004-005	24.6.2008
20.6.2008	Azopt	Alcon Laboratories (UK) Ltd Pentagon Park Boundary Way Hemel Hempstead Herts HP2 7UD United Kingdom	EU/1/00/129/001-003	24.6.2008
20.6.2008	Tysabri	Elan Pharma International Ltd Monksland Athlone County Westmeath Ireland	EU/1/06/346/001	26.6.2008
20.6.2008	REYATAZ	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/03/267/001-009	24.6.2008
20.6.2008	Evra	Janssen-Cilag International NV Turnhoutseweg 30 B-2340 Beerse	EU/1/02/223/001-003	24.6.2008

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
20.6.2008	Crixivan	Merck Sharp & Dohme Ltd Hertford Road Hoddesdon Hertfordshire EN11 9BU United Kingdom	EU/1/96/024/001-005 EU/1/96/024/007-08 EU/1/96/024/010	24.6.2008
20.6.2008	Apidra	Sanofi-Aventis Deutschland GmbH Brueningstrasse 50 D-65926 Frankfurt am Main	EU/1/04/285/001-036	24.6.2008
20.6.2008	Prezista	Janssen-Cilag International NV Turnhoutseweg 30 B-2340 Beerse	EU/1/06/380/001	24.6.2008
20.6.2008	ProQuad	Sanofi Pasteur MSD SNC 8 rue Jonas Salk F-69007 Lyon	EU/1/05/323/001-013	24.6.2008
20.6.2008	Abilify	Otsuka Pharmaceutical Europe Ltd Hunton House Highbridge Business Park Oxford Road Uxbridge Middlesex UB8 1HU United Kingdom	EU/1/04/276/036	24.6.2008
20.6.2008	M-M- RVAXPRO	Sanofi Pasteur MSD SNC 8 rue Jonas Salk F-69007 Lyon	EU/1/06/337/001-013	24.6.2008
20.6.2008	Puregon	Organon N.V. Kloosterstraat 6 Postbus 20 NL-5340 BH Oss	EU/1/96/008/001-041	24.6.2008
20.6.2008	Kaletra	Abbott Laboratories Ltd Queenborough Kent ME11 5EL United Kingdom	EU/1/01/172/001-006	24.6.2008
20.6.2008	Vistide	Pfizer Enterprises SARL 51 Avenue Kennedy Rond Point du Kirchberg L-1855 Luxembourg	EU/1/97/037/001-	24.6.2008
20.6.2008	Raptiva	Serono Europe Limited 56 Marsh Wall London E14 9TP United Kingdom	EU/1/04/291/001-002	24.6.2008
20.6.2008	Prevenar	Wyeth-Lederle Vaccines S.A. Rue du Bosquet 15 B-1348 Louvain-La-Neuve	EU/1/00/167/001-008	24.6.2008
20.6.2008	Rapilysin	Roche Registration Ltd 6 Falcon Way Shire Park Welwyn Garden City AL7 1TW United Kingdom	EU/1/97/033/002	24.6.2008
		Actavis Group PTC ehf. Reykjavíkurvegi 76-78 IS-220 Hafnarfjörður		24.6.2008
20.6.2008	Avonex	Biogen Idec Ltd 5 Roxborough Way Foundation Park Maidenhead Berkshire SL6 3UD United Kingdom	EU/1/97/033/002-004	24.6.2008

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
20.6.2008	Vfend	Pfizer Ltd Ramsgate Road Sandwich Kent CT 13 9NJ United Kingdom	EU/1/02/212/001-026	24.6.2008
20.6.2008	Telzir	Glaxo Group Ltd Greenford Road Greenford Middlesex UB6 0NN United Kingdom	EU/1/04/282/001-002	24.6.2008
23.6.2008	Humira	Abbott Laboratories Ltd Queenborough Kent ME11 5EL United Kingdom	EU/1/03/256/001-010	25.6.2008
25.6.2008	Optisulin	Sanofi-Aventis Deutschland GmbH D-65926 Frankfurt am Main	EU/1/00/133/001-007	27.6.2008
25.6.2008	Baraclude	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/06/343/001-007	27.6.2008
25.6.2008	Lantus	Sanofi-Aventis Deutschland GmbH D-65926 Frankfurt am Main	EU/1/00/134/001-037	27.6.2008
25.6.2008	Temodal	Schering Plough Europe Rue de Stalle 73 B-1180 Bruxelles	EU/1/98/096/001-012	27.6.2008
25.6.2008	Elapraxe	Shire Human Genetic Therapies AB Rinkebyvägen 11B S-182 36 Danderyd	EU/1/06/365/001-003	27.6.2008
27.6.2008	Abseamed	Medice Arzneimittel Pütter GmbH & Co KG Kuhloweg 37 D-58638 Iserlohn	EU/1/07/412/001-020	1.7.2008
30.6.2008	Sprycel	Bristol-Myers Squibb Pharma EEIG Uxbridge Business Park Sanderson Road Uxbridge UB8 1DH United Kingdom	EU/1/06/363/001-009	2.7.2008

– **Endring av markedsføringstillatelse (artikkel 13 i forordning (EF) nr. 726/2004): Ikke godkjent**

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
25.6.2008	Tygacil	Wyeth Europa Ltd Huntercombe Lane South Taplow Maidenhead Berkshire SL6 0PH United Kingdom	EU/1/06/336/001	27.6.2008

– Tilbaketrekking av markedsføringstillatelse (artikkel 13 i forordning (EF) nr. 726/2004) (gjelder med virkning fra 1. januar 2009)

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
10.6.2008	Zenapax	Roche Registration Ltd 6 Falcon Way Shire Park Welwyn Garden City AL7 1TW United Kingdom	EU/1/99/098/001-002	12.6.2008

– Utstedelse av markedsføringstillatelse (artikkel 38 i forordning (EF) nr. N°726/2004): Godkjent

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	INN (International Non-Proprietary Name)	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Legemiddel form	ATC-kode (Anatomisk-terapeutisk-kjemisk legemiddelregister)	Meldingsdato
23.6.2008	Posatex	Orbifloxacin, Mometasone furoate, Posaconazole	S-P Veterinary Shire Park Welwyn Garden City Hertfordshire AL7 1TW United Kingdom	EU/2/08/081/001-003	Øredråper, suspensjon	QS02CA91	25.6.2008
25.6.2008	EQUIOXX	Firocoxib	MERIAL 29 avenue Tony Garnier F-69007 Lyon	EU/2/08/083/001	Peroral pasta	QM01AH90	27.6.2008

– **Endring av markedsføringstillatelser (artikkel 38 i forordning (EF) nr. 726/2004): Godkjent**

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Oppføringsnummer i fellesskapsregisteret	Meldingsdato
3.6.2008	Convenia	Pfizer Ltd Ramsgate Road Sandwich Kent CT 13 9NJ United Kingdom	EU/2/06/059/001	5.6.2008
4.6.2008	Aivlosin	ECO Animal Health Ltd 78 Coombe Road New Malden Surrey KT3 4QS United Kingdom	EU/2/04/044/007	6.6.2008
13.6.2008	Gonazon	Intervet International B.V. Wim de Körverstraat 35 NL-5831 AN Boxmeer	EU/2/03/040/001–002	17.6.2008
20.6.2008	DRAXXIN	Pfizer Ltd Ramsgate Road Sandwich Kent CT 13 9NJ United Kingdom	EU/2/03/041/001–005	24.6.2008
23.6.2008	Nobilis Influenza H7N1	Intervet International B.V. Wim de Körverstraat 35 NL-5831 AN Boxmeer	EU/2/07/073/001-004	25.6.2008

Personer som ønsker å se den offentlige rapporten med vurdering av de aktuelle legemidlene samt de aktuelle vedtakene, kan henvende seg til:

The European Medicines Agency
7, Westferry Circus, Canary Wharf
UK - London E14 4HB

**Oversikt over fellesskapsvedtak om markedsføringstillatelser for legemidler fra 2008/EØS/61/28
1. juni 2008 til 30. juni 2008**

*(Vedtak gjort i henhold til artikkel 34 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/83/EF⁽¹⁾
eller artikkel 38 i europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/82/EF⁽²⁾)*

– Utstedelse, opprettholdelse eller endring av nasjonal markedsføringstillatelse

Vedtaksdato	Legemiddelets navn	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Berørt medlemsstat	Meldingsdato
17.6.2008	Yasminelle	Se vedlegg I	Se vedlegg I	19.6.2008
17.6.2008	Belanette	Se vedlegg II	Se vedlegg II	19.6.2008

⁽¹⁾ EFT L 311 av 28.11.2001, s. 67.

⁽²⁾ EFT L 311 av 28.11.2001, s. 1.

VEGLEGG I

LISTE OVER NAVN, LEGEMIDDELFORM, STYRKE, ADMINISTRASJONSMÅTE OG INNEHAVER AV MARKEDSFØRINGSTILLATELSE I MEDLEMSSTATENE

Medlemsstat	Innehaber av markedsføringstillatelsen	Gitt navn	Styrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte
Østerrike	Bayer Austria GmbH (Schering Austria GmbH) Herbststr. 6 - 10 1160 Wien, Austria	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Belgia	Bayer S.A./N.V. 143, Avenue Louise 1050 Brussel, Belgium	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Kypros	Bayer Hellas AG 18-20 Sorou Str 15125 Amaroussion Athens, Greece	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Den tsjekkiske republikk	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Danmark	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Estland	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Finland	Bayer Schering Pharma Oy Pansiontie 47, FI-20210 Turku Finland	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Frankrike	Bayer Santé 13, Rue Jean Jaurès 92807 Puteaux Cedex France	Jasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Tyskland	Bayer Vital GmbH 51368 Leverkusen Germany	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Hellas	Bayer Hellas AG 18-20 Sorou Str 15125 Amaroussion Athens Greece	Yasmimelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt

Medlemsstat	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Gitt navn	Syrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte
Ungarn	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Island	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Irland	Bayer Ltd. The Atrium, Blackthorn Road Dublin 18 Ireland	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Italia	Bayer S.P.A. Viale Certosa 130 20156 Milano Italy	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Latvia	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Litauen	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Luxembourg	Bayer S.A./N.V. 143, Avenue Louise 1050 Brussel Belgium	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Malta	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Nederland	Bayer B.V. Energieweg 1 3641 RT Mijdrecht The Netherlands	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Norge	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Polen	Bayer Schering Pharma AG D-13353 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt

Medlemsstat	Innehaver av markedsføringsstillatelsen	Gitt navn	Syrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte
Portugal	Berlex, Especialidades Farmacéuticas, Lda. Rua da Quinta do Pinheiro, No. 5 2794-003 Carnaxide Portugal	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tablett	Peroralt
Slovakia	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tablett	Peroralt
Slovenia	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tablett	Peroralt
Spania	Química Farmacéutica Bayer, S.L. Av. Baix Llobregat, 3-5 08970 Sant Joan Despi, Barcelona Spain	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tablett	Peroralt
Sverige	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tablett	Peroralt
Det forente kongerike	Schering Health Care Ltd The Brow Burgess Hill West Sussex RH15 9NE United Kingdom	Yasminelle	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tablett	Peroralt

VEDLEGG II

LISTE OVER NAVN, LEGEMIDDELFORM, STYRKE, ADMINISTRASJONSMÅTE OG INNEHAVER AV MARKEDSFØRINGSTILLATELSE I MEDLEMSSTATENE

Medlemsstat	Innehaber av markedsføringstillatelsen	Gitt navn	Styrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte
Østerrike	Bayer Austria GmbH (Schering Austria GmbH) Herbststr. 6 - 10 1160 Wien, Austria	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Belgia	Bayer S.A./N.V. 143, Avenue Louise 1050 Brussel, Belgium	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Kypros	Bayer Hellas AG 18-20 Sorou Str 15125 Amaroussion Athens, Greece	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Den tsjekkiske republikk	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Belanette	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Danmark	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Estland	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Finland	Bayer Schering Pharma Oy Pansiontie 47, FI-20210 Turku Finland	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Frankrike	Bayer Santé 13, Rue Jean Jaurès F-92807 Puteaux Cedex	Belanette	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Tyskland	Jenapharm GmbH & Co. KG Otto-Schoff-Str. 15 D-07745 Jena Germany	aida	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Hellas	Bayer Hellas AG 18-20 Sorou Str 15125 Amaroussion Athens Greece	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt

Medlemsstat	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Gitt navn	Syrke	Legemiddelform	Administrasjonsmåte
Ungarn	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Irland	Bayer Ltd. The Atrium, Blackthorn Road Dublin 18 Ireland	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Italia	Bayer S.P.A. Viale Certosa 130 20156 Milano Italy	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Latvia	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Litauen	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Luxembourg	Bayer S.A./N.V. 143, Avenue Louise B-1050 Brussel	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Malta	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Nederland	Bayer B.V. Energieweg 1 3641 RT Mijdrecht The Netherlands	Belanette	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Norge	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Polen	Bayer Schering Pharma AG D-13353 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Portugal	Lusal, Produção Quimico-Farmacêutica Luso-Alemã, Lda. Estrada Nacional 249, Km 15 2725-397 Mem Martins Portugal	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt

Medlemsstat	Innehaver av markedsføringstillatelsen	Gitt navn	S styrke	Legemiddel form	Administrasjonsmåte
Slovakia	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Aliane	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Slovenia	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Spania	Química Farmacéutica Bayer, S.L. Av. Baix Llobregat, 3-5 08970 Sant Joan Despí, Barcelona Spain	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt
Sverige	Bayer Schering Pharma AG D-13342 Berlin Germany	Liofora	0,02 mg / 3 mg	filmdrasjerte tabletter	Peroralt